

**VERSLAG VAN DE VERGADERING VAN DE COMMISSIE FYSIEKE LEEFOMGEVING
D.D. 8 APRIL 2015**

Vergaderkamer 3

Voorzitter: de heer Nederhof
Gespreksleider: de heer Riet
Commissiegriffier: de heer Hoogstad
Verslag: Erna Verveer, Getikt! af audio

Aanwezig:

De heer Nederhof, BVD
Mevrouw Van der Vorm, BVD
Mevrouw Greve, BVD
Mevrouw Van den Bergh, PvdA
Mevrouw Jager, SP t/m agp 4
De heer Breedveld, VVD
De heer Veldman, ChristenUnie/SGP
De heer Vroon, VSP
De heer Seme, CDA
De heer Oostenrijk, CDA
De heer Karapinar, GroenLinks
De heer Tiebosch, D66 t/m agp 4
Mevrouw De Smoker, D66 v.a. agp 5

Portefeuillehouders: de heer Van der Linden en mevrouw Reynvaan
Ambtelijke ondersteuning: mevrouw Kromkamp, de heer Van der Voort en de heer Booij

1. OPENING, MEDEDELINGEN EN VASTSTELLEN AGENDA

De **voorzitter** Goedenavond allemaal, we gaan deze vergadering beginnen van de commissie Fysieke Leefomgeving. Ik geef het woord aan onze gespreksleider, de heer Riet.

De **gespreksleider** Ja, dank u wel. Ik heet u ook allemaal hartelijk welkom, ook de mensen thuis, kijkers, luisteraars. Een paar mededelingen vooraf. Ik wil vanaf deze plaats mijn dank uitspreken aan degenen die hebben meegewerkt aan de organisatie van de themabijeenkomst op 24 maart met de Welstandscommissie en die van 27 maart, de informatieve bijeenkomst naar Polder Stedelijk. Het was beiden zeer interessant. Aan de agenda van 21 april is de Raadsinformatiebrief over de Leefwerf Biesbosch toegevoegd. Dat heeft u waarschijnlijk al opgemerkt op het ris of op de iBabs. De vraag is alleen aan u of we die willen bespreken en we weten al dat er een inspreker is. Dus mijn vraag is eerst of u hem wilt bespreken, die raadsinformatiebrief? Mevrouw Van den Bergh zegt ja; tot nu toe is dat de enige. Ik neem aan dat u er kennis van genomen heeft? Meneer Tiebosch?

De heer **Tiebosch** Misschien kan mevrouw Van den Bergh even aangeven wat precies haar politieke vraag is, dan kan ik kijken of ik dat kan ondersteunen.

Mevrouw **Van den Bergh** Ik wilde graag de ideeën die erin staan bespreken.

De **gespreksleider** Wat is dan de concrete politieke vraag? U heeft dan ergens vragen of twijfels over, een andere opvatting?

Mevrouw **Van den Bergh** Ik heb wel wat vragen, ja. Ik heb het nu niet allemaal hier direct paraat, maar de ideeën die erin staan wilde ik graag bespreken.

De **gespreksleider** Dan ligt de vraag nog open bij de andere commissieleden. Meneer Tiebosch.

De heer **Tiebosch** Bij mij zou het meer zijn dat als het nu zo is dat hetgeen de inspreker naar voren brengt aanleiding geeft om te bespreken, dan zou ik het ook graag willen doen. Maar dat is denk ik ook de manier waarop we nu met elkaar afspraken maken: dat als de inspreker geweest is, dat we dan niet eerst weer terug hoeven naar de fractie, maar dat we dan eigenlijk vervolgens wat gelegenheid krijgen om daar met elkaar over van gedachten te wisselen. Dus in die zin zou ik het dan willen ondersteunen.

De **gespreksleider** Is het een voorstel om als de inspreker is geweest de vraag 'wilt u overgaan tot bespreking ja, dan nee' te stellen? Akkoord? Dan spreken we dat zo af. Meneer Nederhof.

De heer **Nederhof** Ik ben het wel met meneer Tiebosch eens dat we van gedachten kunnen wisselen, maar niet meteen als bespreekstuk. We willen het altijd even terug naar de fractie mee terugnemen; dat hebben we afgesproken.

De **gespreksleider** Die vraag zal dan opnieuw gesteld worden en dan kan hij ook zo beantwoord worden. Meneer Oostenrijk.

De heer **Oostenrijk** Ik vind het aan de andere kant wel een merkwaardig agendapunt, want er wordt een presentatie gegeven over, ik zal het maar even zo noemen, de club Leefwerk. Vervolgens zit er een brief bij van eigenlijk de stichting die er over gaat, die daar diametraal tegenover staat. Dat vind ik een beetje een merkwaardige situatie. Vandaar mijn vraag: moeten we dat op die manier willen bespreken?

De **gespreksleider** Daar heb ik net een antwoord op gegeven. Ik denk dat het goed is om diezelfde vraag die u nu stelt en de vraag die net door de heer Tiebosch werd gesteld, opnieuw te stellen na de inspreker. Dan kunnen we kijken wat we daarmee doen: of er wel of niet op dat moment tot bespreking overgegaan wordt of dat u zegt, ik wil hem meenemen naar de fractie, zoals de heer Nederhof zei. Laten we dat wat mij betreft zo even afwachten. Is dat zo akkoord? Dank u. Halverwege de vergadering zal de heer Tiebosch van plaats wisselen met mevrouw De Smoker, want ze hebben andere belangen in andere Kamers. Zijn er van uw kant nog mededelingen? Het vaststellen van de agenda. Kan de agenda als zodanig vastgesteld worden? Dan is dat gebeurd. Ik wil vragen in verband met het bewaken van de tijd: zijn er commissieleden die gebruik willen maken van de rondvraag? Nee? Dan kunnen we dat agendapunt overslaan, dat scheelt weer.

2. VASTSTELLEN BESLUITENLIJST ADVIESCOMMISSIE 24 MAART

De **gespreksleider** Het vaststellen van de besluitenlijst van de adviescommissie 24 maart. Eerst de vraag of de lijst kan worden vastgesteld en daarna de vraag of er nog opmerkingen over zijn. Eerst, is de weergave van wat er staat geschreven in dat verslag correct? Die is blijkbaar correct. Hartelijk dank, meneer Hoogstad. Zijn er naar aanleiding van dat verslag vragen? Ook dat is niet het geval. Dan is het ook duidelijk geweest, of het staat inmiddels weer ergens op een agenda en komt weer terug. Bedankt.

3. VRAGEN AAN HET COLLEGE

De **gespreksleider** De heer Van der Linden heeft een vraag gekregen vanuit de PvdA, maar hij gaat eerst even naar een andere commissie en komt daarna terug. Het is een inkopper, maar we parkeren de vraag over het parkeren dus even en die komt dadelijk aan de orde. Er is ook nog een vraag geweest in het verleden van BETER VOOR DORDT over het vervoer van gevaarlijke stoffen, over de aantallen en dergelijke. Ik heb begrepen dat er in de pijplijn binnen niet al te lange termijn een raadsinformatiebrief zit aan te komen. Dan de vraag aan u of u nog andere vragen heeft voor het college. Is er

een wethouder achter me aanwezig, of niet? Nee. Dan stel ik eigenlijk voor, want we kunnen de vragen wel stellen, maar misschien zijn het vragen voor wethouder Van der Linden, ik weet niet of dat het geval is, maar hij zal ze toch mee moeten nemen, om het hele punt 3 dadelijk even een plekje te geven. Is dat goed?

STUKKEN TER BESPREKING

4. RAADSINFORMATIEBRIEF OVER OPGAVE DUURZAAMHEIDSPAN 2015-2018

De **gespreksleider** Bij dit agendapunt zal ook de heer Van der Linden aanwezig zijn en hij zal worden ondersteund door mevrouw Kromkamp, maar we hebben eerst een inspreker. Dat is de heer De Keizer namens het platform Duurzaamheid Dordrecht. Hij heeft een presentatie. Zijn bijdrage is in ieder geval op het ris en op de iBabs al te vinden, zodat u zich daar altijd nog verder in kunt verdiepen. Ik wil vragen of meneer De Keizer naar voren kan komen. Meneer De Keizer.

De heer **De Keizer** Eventjes beginnend op de reactie die u zojuist gaf over diametraal ten opzichte van elkaar staan. Volgens mij vind ik het jammer dat er in het verhaal zoals het er nu ligt, te weinig recht gedaan wordt aan hetgeen we met elkaar aan het bespreken zijn, juist vanuit de samenleving met de gemeente. Daar hadden we graag wat meer van teruggevonden in het opgaveplan. Ik lees het verhaal even voor omdat ik de voorzitter Cock Sas vervang. Die is op vakantie, dus ik doe het even van papier. Het is ook naar jullie toegestuurd. Ik zal proberen me te houden aan die bekende vijf minuten. We hopen dat u aan het eind van deze bespreking besluit om het college op te dragen een versie 2.0 van het opgaveplan duurzaamheid te maken met als werktitel: Duurzaamheid, we doen het samen. Ik spreek hier namens het platform Duurzaamheid Dordrecht namens alle groepen die in het platform participeren en initiatieven waarmee wordt samengewerkt. Hieronder vallen onder andere Natuur, Voeding en Gezondheid, MVO en Politiek, Bodem en Water, Luchtkwaliteit, Circulaire Economie, Drechtse Stroom, Drechtse Zon en Drechtse Wind, Mobiliteit en Dordtzaam. We vertegenwoordigen tienduizenden deskundige vrijwilligersuren per jaar. Het is de gemeente gelukt om ons een beetje in verwarring te brengen. Ik licht dat kort toe. De eerste reacties binnen het platform Duurzaamheid Dordrecht op het opgaveplan waren niet echt positief. De gemeente deed het niet goed, we werden er te laat bij betrokken, er moest meer geld komen, enzovoorts. Er bestond de neiging om een uitgebreide lijst met wensen neer te leggen, wat vaak gebruikelijk is vanuit burgerinitiatieven. We hebben onszelf afgevraagd of we hier wel goed aan zouden doen. Daarop ontstond een interessante discussie bij ons. Wij zijn een burgerinitiatief. Hoe gaat de gemeente om met ons als burgerinitiatief, maar ook: hoe zien wij zelf onze rol als burgerinitiatief? Bij een burgerinitiatief ligt het initiatief namelijk niet bij de gemeente, maar bij de burgers en de maatschappelijke organisaties. Daar past het neerleggen van wensenlijstjes niet zo bij. Waarom was onze eerste reactie toch om zo'n uitgebreid lijstje neer te leggen? Mogelijk heeft dat ermee te maken dat de gemeente wel zegt gebruik te willen maken van burgerinitiatieven en mogelijk ook die intentie heeft, maar daar niet alle consequenties uit trekt. Bijvoorbeeld: hoeveel burgerinitiatieven die passen bij het opgaveplan worden nu benoemd en benut? Belangrijker nog: hoeveel initiatieven worden niet echt omarmd? Of nog niet echt omarmd? Hier liggen wat ons betreft nog veel kansen om het samen beter te doen. Het opgaveplan kent wat ons betreft een klassieke opbouw: de gemeente bepaalt de doelen en zoekt de middelen erbij. De gemeente leeft met die aanpak nog in het paradigma van inspraak en participatie. Wat houdt dat in? De gemeente, het college stelt de doelen, geeft aan met welke middelen die zijn te bereiken, zet dat op papier en vraagt haar burgers en organisaties daarop te reageren. Vervolgens worden die reacties verwerkt, de doelen bijgesteld en andere middelen ingezet en het beleid uitgevoerd. Vanuit deze aanpak lijkt het opgaveplan klassiek te zijn opgezet. Wij pleiten voor een ander paradigma: het paradigma van het burgerinitiatief. Hierbij pakt de gemeente een andere rol, neemt zij afstand en vraagt zij aan haar stad welke bijdrage die wil leveren aan het welzijn van die stad. De gemeente stelt slechts heel globale doelen en vraagt wie in de stad daar aanvulling aan wil geven. De gemeente wordt

regisseur en/of ondersteuner. Als de doelen worden bereikt, is zij in hoge mate onverschillig ten opzichte van de maatregelen die worden ingezet. Er is dus een radicaal andere houding en cultuur van de gemeente nodig als je echt gebruik wilt maken van burgerinitiatieven. De gemeente moet daarbij leren los te laten, leren afleren. Omarm de chaos. De verantwoordelijkheid wordt een gedeelde verantwoordelijkheid. Hierop zal ik kort wat aangeven over een aantal burgerinitiatieven; dit helpt mogelijk de discussie.

Bodem en water. Het platform Duurzaamheid Dordrecht heeft in samenwerking met Unesco IHE, met Plein 06, het ontwerp bureau, met het waterschap Hollandse Delta een innovatiesubsidie voor de creatieve industrie verworven om een stadslab te organiseren. De bedoeling is om binnen de stad samen met de bewoners een plan te maken hoe de ruimte klimaatbestendig en waterrobuust kan worden ingericht. Dit project is inmiddels gestart. De werkgroep Bouwen, Wonen, Energie. Drechtse Stroom is bezig om van onderop burgers te helpen met energie besparen en het opwekken van lokale energie. De doelgroep zijn burgers, vooral particulieren, VVE's, huurders en we helpen ook graag bedrijven, verenigingen en scholen als er daar behoefte aan is. De komende periode willen we vooral verbreden en versnellen. We willen graag een echte samenwerking tot stand brengen met het duurzaamheidsteam van de gemeente. Bijvoorbeeld middels een deal of een convenant en we willen zorgen dat iedereen de mogelijkheid krijgt om energie te besparen. Dat geldt dus voor iedereen. MVO en politiek en de circulaire economie. We organiseren op 10 juni onder het motto 'Wat is er te koop op duurzaamheidsgebied?' een handelsmissie Circulair en Duurzaam Dordrecht voor bestuurders, raadsleden en ondernemers. In het najaar gaan we aan de gang met Cirkellab om ook de jongeren erbij te betrekken.

Luchtkwaliteit. Het platform en de milieudefensie Drechtsteden willen samen met de gemeente naar aanleiding van de nieuwe monitor luchtkwaliteit concrete maatregelen uitwerken om te komen tot een beleid voor gezonde lucht in de stad. Ultrafijn stof, onder andere in roet, staat hierbij centraal. Daarbij gaat het zowel om maatregelen voor schoner vervoer als om slimme ruimtelijke ordening. Mobiliteit. Samen met de Fietsersbond leveren we een bijdrage in het stimuleren van het fietsgebruik en daarmee het beperken van het autogebruik. We helpen met nadenken over beter fietsbeleid. Resultaat? Een prima gemeentelijk fietsplan 'Dordt fietst door'. Verder publiekgerichte acties, bijvoorbeeld samen met de gemeente en de politie voorlichting hoe fietsdiefstal tegen te gaan. Dordtzaam. Een door het college gestart traject met zogenaamde koplopers. Tien bewoners met specifieke kennis en kunde uit de samenleving onder leiding van Marja Minnesma van Urgenda te komen tot een toekomstvisie, concrete projecten en een visie op de optimale samenwerking en samenleving van bestuur en ambtenaren. Graag benutten we de Toekomstparagraaf om een echt gezamenlijk gebouwd toekomstperspectief te vormen. Regelmatig worden nu al gesprekken gevoerd om die samenwerking beter vorm te geven, met wethouder Van der Linden. Dat wordt vervolgd. Afgesproken is dat het eindrapport binnenkort aan de raad zal worden voorgelegd. Allemaal voorbeelden van waar we mee bezig zijn, waar we graag van zouden willen dat die ook omarmd worden binnen dit opgaveplan. Ik gaf al aan dat ook wij aan het leren zijn wat deze aanpak betekent. We hebben aangeboden om dit leerproces samen met de gemeente te doen. Als eerste stap hebben we daarom op 18 maart een eerste aanbod gedaan. Dit zijn beide toch nog wel voorbeelden van een samenwerking oude stijl. De gemeente maakt iets in zijn ivoren toren en wij, burgers, reageren daarop. We hopen dat de gemeente de handschoen oppakt en gaan over deze biedingen graag het gesprek aan. Inmiddels zijn we uitgenodigd voor een gesprek, aansluitend op die 18 maart, dat met een open dialoog van beide kanten kan leiden tot een door de samenleving gedragen eindverhaal. Dat was volgens mij de vraag die jullie ook gesteld hadden vandaag. Voor ons is het opgaveplan dat voor u ligt een eerste vingeroefening. Een start om te komen tot een ambitieus duurzaamheidsplan van de gemeente en van ons. Het opgaveplan dat voor u ligt is dat naar onze mening nog niet. Ik spreek daarom namens het platform Duurzaamheid Dordrecht de wens uit dat we hier op niet al te lange termijn opnieuw een opgaveplan bespreken met de titel 'Duurzaamheid, we doen het samen'. We zouden willen dat in dit plan zou staan, en ik heb dat maar geleend van de gemeente Tilburg, "samen met bewoners, ondernemers en

andere partners uit de stad willen we onze duurzaamheidsambities verwezenlijken. Met thema's als energie, mobiliteit, klimaat, circulaire economie, natuur, biodiversiteit en luchtkwaliteit. Om gebruik te kunnen maken van de kennis, kunde en inventiviteit van alle Dordtenaren beschouwen we de stad als een broedplaats voor duurzaamheid. Een stad waar ruimte is voor eigen initiatief, van energiecoöperatie tot stadslandbouw. Waar ruimte is voor innovatie."

Ik dank u.

De heer **Karapinar** Twee vragen. In uw betoog zei u op een gegeven moment echte samenwerking tot stand te willen brengen tussen de gemeente en het platform. Ik zou graag daar meer toelichting op willen. U heeft een gesprek gehad, 18 maart, hoor ik, maar waar moet die samenwerking nog uit bestaan? Wat maakt het volgens u een goede samenwerking tussen beide partners?

De heer **De Keizer** Zoals jullie hier zitten, zijn jullie bezig met het opgaveplan duurzaamheid. Ik zeg dan maar even: dat is het spoorboekje voor de komende vier jaar. Met duurzaamheid is het zo: daar hebben we eigenlijk heel veel haast mee. Er moet zoveel gebeuren om dingen voor elkaar te krijgen als klimaatneutraal of energieneutraal, dat wij graag zouden willen dat onze dingen die we afspreken met de gemeente, meegenomen worden in dat verhaal. Dat betekent namelijk dat jullie er ook op kunnen toetsen. Wij zijn bereid om onze mouwen op te stropen. We zijn bereid om met jullie aan de slag te gaan, maar dat soort dingen zouden we graag mee willen nemen.

De heer **Karapinar** Hartelijk dank. Een tweede vraag is over de luchtkwaliteit. Als GroenLinks hebben wij, niet alleen in de gemeenteraad, maar ook op Drechttraadniveau, heel vaak vragen gesteld hoe het nou gesteld is met de luchtkwaliteit in Dordrecht of in de Drechtsteden. We weten dat het eigenlijk niet overal goed is, maar we krijgen steeds als antwoord dat volgens de Europese normen wij dat allemaal halen en dat het in Dordrecht of in de Drechtsteden juist heel goed valt. Bent u het daarmee eens? Heeft u als platform daar meer informatie over? Wat zou u ons willen adviseren?

De heer **De Keizer** Ik ben geen specialist op luchtkwaliteit, dus ik praat even voor een andere werkgroep. Wat we merken rond luchtkwaliteit is dat we heel erg bezig zijn met na te denken hoe we binnen een rekenmodel kunnen zorgen dat we nog overal kunnen blijven bouwen. Wij zeggen: draai het nou eens om. Het gaat volgens mij heel erg over gezondheid. Je zou volgens mij heel erg na moeten denken, met elkaar, hoe we gaan bereiken dat we minder last hebben van fijnstof voor al die mensen die vlak langs die snelwegen wonen.

De heer **Karapinar** Dus het moet vooral gaan om de gezondheid van de mensen in plaats van de rekenmodellen?

De **gespreksleider** Het gaat met name om het verhaal wat de heer De Keizer heeft verteld. Mevrouw Van den Bergh.

Mevrouw **Van den Bergh** Ik heb ook twee vragen aan de heer De Keizer. Vindt u de ambities voor 2050 opgaveplan Duurzaamheid van de gemeente oké? Of zegt u: nou, dat zou nog wel een tandje beter kunnen? Gewoon even een globale vraag. Ten tweede. U zegt graag te worden opgenomen in het opgaveplan. Dat moet natuurlijk nog verder uitgewerkt worden, dus wat mij betreft kan dat. Maar ik wou toch vragen, want u beschrijft een heleboel initiatieven die al gaande zijn en waar u bij betrokken bent en overlegt met de gemeente. Nog even afgezien van opname in beleid: wat zou u zelf beter willen in de samenwerking met de gemeente? Voelt u zich een volwassen partner bij de gemeente?

De heer **De Keizer** De eerste vraag is over 2050. 2050 lijkt heel erg ver weg. Dan willen we energie- of klimaatneutraal zijn. We weten allemaal: in het begin lukt het nog wel om met simpele maatregelen stappen te zetten, dus in die komende vier jaar zou je flinke stappen moeten zetten om te kijken of je voortgang boekt. Want die laatste vier jaar, die laatste 10 procent die we willen doen, die zullen niet de makkelijkste zijn. In de afgelopen periode hebben we wel gekeken naar dingen die relatief makkelijk zijn. We komen nu in de fase waarin we dingen moeten aanpakken die wat moeilijker zijn. Dus moet je deze vier jaar gebruiken om flink gas te geven, om te zorgen dat je in 2050 inderdaad komt waar je zou willen zijn. Dus het is een beetje kop in het zand steken als we blijven vertellen dat we die laatste vier jaar nog veel kunnen doen, want dat is niet zo. De tweede vraag: worden jullie serieus genomen? Ik vind dat we op dit moment op de goede weg zijn met de wethouder en met het duurzaamheidsteam, maar dat we wel moeten komen tot smart afspraken, noem ik dat altijd maar. Wees helder naar elkaar wat we over en weer van elkaar verwachten. Wij willen serieus genomen worden en de gemeente mag er op vertrouwen dat wij dat ook echt gaan waarmaken. Dat is ook wat we laten zien met die voorbeelden.

De heer **Nederhof** U zegt het weer: wij willen serieus genomen worden. Dan herhaal ik ook de vraag: voelt u zich niet serieus genomen?

De heer **De Keizer** Er zijn werkgroepen die vinden dat ze verder hadden willen staan met afspraken met de gemeente. Er zijn andere werkgroepen, daar gaf ik u wat voorbeelden van, waarvan ik zeg: dat loopt eigenlijk wel goed. Dus ik vind dat er een tandje bij moet en dan zijn we een eind op streek.

De heer **Nederhof** Overall bent u wel tevreden tot nu toe, zoals het gaat? U wilt er een tandje bij, dat is de strekking van het verhaal.

De heer **De Keizer** Als de dingen die we met elkaar aan het bespreken zijn ook leiden tot echte concrete convenanten of een deal of hoe je dat verder ook noemen wilt, dan zeg ik: prima.

De heer **Nederhof** Ja, resultaten wilt u. U stelde in begin dat de gemeente doelen en middelen stelt en eigenlijk zegt u dat dat niet hoeft.

De heer **De Keizer** Wat we zeggen, is., als ik nu kijk... ik ga even bij mijn eigen stukje beginnen. Als ik kijk naar het stukje energietransitie, dan zie ik dat dat heel erg gericht is op wat ik altijd noem de P van Planet. Dus dan gaat het over de CO₂. Ik zit aan de kant van de burgers, dus ik ben heel erg bezig met: wat doen we dan voor die particuliere woningeigenaar, wat doen we voor die huurder, wat doen we voor de energiearmoede, voor de mensen waar het echt knelt? Daar zou ik graag wat meer accent op willen leggen.

De heer **Nederhof** Omdat u ook noemt 'de ivoren toren' en zo, kijk, als je dat spraakgebruik hanteert, dan denk ik dat er nog een hele afstand is.

De heer **De Keizer** Even als toelichting. We hebben dit verhaal in een iets kortere vorm uitgesproken op 18 maart. Dat was het verhaal van de voorzitter en daar heb ik even een aantal dingen aan toegevoegd om weer een stapje verder te komen.

De heer **Breedveld** Dank aan de inspreker voor het duidelijke verhaal. Ik heb nog wel een vraag over het platform zelf. Een informatieve vraag. Ik ben eigenlijk benieuwd wat het draagvlak is voor het platform. Hier lees ik onder andere 'Het platform dient als een paraplu voor initiatieven door particulieren, ondernemers en organisaties. Het vertegenwoordigt vele burgers.' Kunt u daar wat meer over vertellen, wat uw basis is in de gemeente?

De heer **De Keizer** We zijn nu, denk ik, een jaar of vijf bezig met het platform Duurzaamheid Dordrecht. We hebben vorig jaar gezegd dat we een stap verder willen zetten in professionalisering, dus er is een nieuw bestuur. We hebben eigenlijk richting de gemeente gezegd dat wij ook wel begrijpen dat het voor de gemeente heel lastig is als er iedere dag allerlei initiatieven binnenkomen, dus wij zouden graag een netwerkorganisatie willen zijn die zorgt dat we via dat kanaal de gesprekken voeren met de wethouder en met het duurzaamheidsplatform. Het aantal clubs waar je het dan over hebt: we hebben een achterban van zo'n 600 man die wat verdeeld zijn over verschillende groepen. De één wil iets met mobiliteit en de ander wil iets met energie, zal ik maar zeggen. Maar er zit bijvoorbeeld een hele grote groep in de hoek van natuurvoeding en gezondheid. Daar hebben we nu ook de website Stadslandbouw voor. Als je dan ziet hoeveel initiatieven daar zijn - het zijn dus mensen die gewoon het hele jaar bezig zijn met natuurvoeding en gezondheid. Dus het is op zich een redelijk grote groep waarvan we soms zelf niet precies weten wie nou met welk initiatief bezig is en dat proberen we wel bij elkaar te krijgen.

De heer **Breedveld** Zijn er dan ook concurrerende initiatieven in de stad?

De heer **De Keizer** Als platform Duurzaamheid Dordrecht niet. Er zijn wel wat andere initiatieven die gewoon zelf bezig zijn met een aspect daarvan, maar geen netwerkorganisatie waarin we rond duurzaamheid een aantal thema's hebben benoemd en gezegd hebben: hier gaan we voor.

De heer **Veldman** Dank voor de inspraak. Ik heb eigenlijk nog wel een vraag over die paradigmashift. Dat spreekt mij op zich wel aan, maar waar ik dan wel een vraag over heb is: hoe gaat het dan met de uitvoering en betaling van concrete maatregelen? Hoe ziet u dat voor zich? Want kan een platform en alle instellingen die zich daar rondom verzameld hebben, kunnen die daar dan ook voor instaan? Hoe ziet u dat dan?

De heer **De Keizer** We zijn natuurlijk in principe vrijwilligers, dus de basis is dat we onbetaalde krachten zijn. Maar ook onbetaalde krachten binnen zo'n platform maken kosten. Dus dat is wel een stukje zorg, hoe je dat organiseert, iedere keer. Soms is het zo dat je afspraken kunt maken met de gemeente en soms zul je dat zelf moeten doen. We werken bijna allemaal met een jaarplan en een jaarprogramma waarin we ook precies afspreken wat we doen voor dat jaar. Er is iedere keer ook weer de afweging: waar staan we, wat kunnen we zelf en waar hebben we anderen bij nodig?

De heer **Veldman** In uw tekst, wat me dus aanspreekt is de ideeën en veel werk et cetera, maar uiteindelijk komt het er ook op neer of er harde euro's beschikbaar zijn om bepaalde dingen te realiseren. Aansluiting op een warmtenet, et cetera. Dat de gemeente daar dan zelf in wil bepalen waar het geld heen gaat, dat snap ik wel. Dus in die zin heb ik zoiets van: heel aansprekend, alleen, hoe gaan we die match dan maken met dat geld? Dat zie ik nog niet helemaal.

De heer **De Keizer** Volgens mij is het zo dat we bezig zijn met een terugtrekkende overheid. Dat betekent dat wij uren inzetten, maar dat we daar ook in de dingen die in het verlengde zijn van de gemeente, soms kosten hebben. Dus dan moeten we met elkaar creatief nadenken over hoe je daarmee omgaat. Ik heb dit soort trajecten elders gedaan en dan haalden we geld op in Brussel of zo, of bij een energiefonds.

De heer **Vroon** Ik heb een vraag. U had een afspraak gehad op 18 maart. Zijn er vervolgspraken?

De heer **De Keizer** We hebben op 18 maart even het opgaveplan gezien van de gemeente. We hebben toen gezegd dat wij vanuit onze kant, dat gaf ik straks aan, wat

ideeën hebben watje samen zou kunnen oppakken. We hebben op korte termijn een afspraak met de gemeente om daar verder over te praten, dan willen we het concreet maken.

De heer **Oostenrijk** Ik heb met belangstelling geluisterd naar de heer De Keizer. Ik vraag me af of hij nu al een idee heeft over wat hij vindt van de accenten die in het opgaveplan zijn gelegd. Die kun je natuurlijk lezen in maatregelen, maar ze zijn ook verwoord in geld. Je kan zeggen: hoe moet je dat tegen elkaar afwegen? Kunt u zich vinden in de accenten voor wat betreft die verschillende onderwerpen die genoemd zijn, waarbij natuurlijk de energietransitie verreweg, in geld in ieder geval, het grootste deel opslokt? Begrijpt u die afweging?

De heer **De Keizer** Ik heb straks even de opmerking gemaakt dat de aanvliegroute vanuit het platform is: vooral vanuit de burgers naar boven. Van onderop naar boven toe. Ik zie daar te weinig van terug in het opgaveplan, omdat het daar erg gaat over CO2 reductie, bijvoorbeeld rond het warmtenet. Wat ik op zich wel begrijp, want anders haal je je doelstellingen niet. Op dit moment zijn we bezig met 2 energieambassadeurs. Als je kijkt naar een stad als Utrecht, daar hebben ze er 50 rondlopen. Dan maak je dus veel grotere slagen als het gaat over zaken als blok voor blok, om maar eens wat te noemen. Dus ik vind dat we daar heel goed over na moeten denken: wat gaan we bieden aan scholen, verenigingen, burgers, huurders en ook mensen waarvan de energierekening meer is dan 10 procent van hun netto inkomen?

De heer **Oostenrijk** Ik proef in ieder geval uit uw woorden dat u een positief gevoel heeft bij de houding van de wethouder, dus dat duidt op een vruchtbaar samengaan.

De heer **De Keizer** Ja. Ik vind alleen dat er nog dingen aansluitend moeten gebeuren om te zorgen dat we met elkaar ook die doelstellingen bereiken die we hebben afgesproken.

De heer **Oostenrijk** Ja, het hoeft niet per se een huwelijk te zijn. Je kan het ook op een andere manier regelen.

De **gespreksleider** Misschien is dit het gepaste moment om de wethouder aan te laten sluiten. Meneer De Keizer, ik wil u heel hartelijk danken voor uw bijdrage. U kunt gewoon weer plaatsnemen. Commissie, ook bedankt voor de vraagstelling. Dan is de wethouder inmiddels aangeschoven. Ik stel voor om eerst het hele duurzaamheids-agendapunt af te handelen. De vraag van de PvdA was ook voor de heer Van der Linden; die is dan toch aanwezig. Dan doen we het hele blokje vragen aan de wethouder na de duurzaamheid. De presentatie wordt gegeven door mevrouw Kromkamp.

Mevrouw **Kromkamp** Fijn dat we het Opgaveplan Duurzaamheid mogen presenteren in uw raad. Het is een plan met een subtitel 'Op weg naar een energieneutraal eiland in 2050'. Dat kwam al eerder vanavond voorbij; dat is nog heel ver weg. Over 35 jaar zijn we daar pas. In het plan hebben wij niet de ambitie gehad om alles op te schrijven wat we de komende 35 jaar aan technieken of mogelijkheden zullen hebben, simpelweg omdat we niet weten wat er allemaal nog aan uitvindingen op stapel staat. Dus we doen het met de middelen die we op dit moment hebben en we kijken niet verder vooruit dan één collegeperiode. Ik heb een korte presentatie gemaakt over het opgaveplan. Dat heeft u toegezonden gekregen en ik ga er maar even van uit dat u dat ook hebt kunnen doornemen. We hebben een hoofdoelstelling, zoals ik net noemde het energieneutraal eiland in 2050 en we gaan daar stap voor stap naartoe. Dat betekent dat we in 2020 13 procent duurzame energieopwekking op dit eiland gerealiseerd zouden willen hebben. Daarvoor hebben wij in stappen een opgaveplan gemaakt in thema's. Hier ziet u het. Elk thema heeft een eigen kleurtje gekregen. Energietransitie, mobiliteit, circulaire economie en ruimtegebruik. Dat zijn de vier thema's waarmee wij ook in de stad aan de slag willen. Omdat wij gezegd hebben: als wij tegen onze burgers en ondernemers zeggen dat ze

zich duurzaam moeten gaan gedragen, dan moeten wij als gemeente daar zelf het goede voorbeeld in geven. Het vijfde thema is geworden: voorbeeldige gemeente. In het politiek akkoord is over duurzaamheid ook iets gezegd. U ziet hier dat het het eerste groene honingraatje is, van bovenaf gezien. Dat betekent dat het een bestaande collegeprioriteit is uit de vorige periode die in deze periode wordt voortgezet. Daar wordt heel summier iets gezegd over de doelstellingen rond duurzaamheid. Namelijk dat er vier windmolens minimaal moeten komen op het eiland van Dordrecht en dat daarbij en dat is een belangrijk punt, burgerparticipatie wenselijk is. Dat betekent dat burgers in deze stad of ondernemers in deze stad een aandeel kunnen nemen in één of meerdere windmolens waarmee ze als het ware hun eigen energie opwekken en daarmee ook dus groene energie gaan verbruiken. Het tweede punt is het onderzoek naar duurzaamheidsleningen. Een manier waarmee we proberen om door middel van financiële impulsen de mensen zover te krijgen dat ze bijvoorbeeld in hun eigen huis maatregelen nemen om dat wat minder 'energielek' te laten zijn, bijvoorbeeld. Het derde punt is dat we gevraagd zijn om een innovatieve benadering van duurzame initiatieven te bedenken. Daarmee denk ik dat het college ook bedoelt dat wij aanhaken op de ontwikkelingen rond burgerparticipatie en burgerinitiatieven. Al die punten vindt u terug in het plan, maar er staat nog veel meer in. Ik ga dat in het kort even met u doorlopen; we gaan niet bij elke pagina uitgebreid stilstaan. Maar er zitten een paar premissen in die ik wel belangrijk vind om te noemen. Het plan is duidelijk ambitieus, maar ook op de lange termijn ambitieus. Het vraagt dus om een intensivering van het programma zoals dat in de vorige collegeperiode heeft plaatsgevonden. Het is daarmee ook gebaseerd op een voorgaand portfolio en het is consistent met de begroting en de programmakaart. Wat ik daarmee zeg is dat we niet allerlei hemelbestormende, nieuwe, radicaal andere wegen inslaan, maar dat we voortborduren op een weg die we met dit en het vorige college al ingeslagen waren, maar waarbij we wel duidelijk een ambitie neergelegd hebben. Het plan bestaat uit doelstellingen en activiteiten die gebaseerd zijn op een structuurvisie en bestaand beleid. Wat u daarin hoort, is dat we geen nieuw beleid hebben ontwikkeld. Er is heel veel, ook landelijk en vanuit de G32 waar we bij aangesloten zijn, waar we bij kunnen aansluiten. Ons idee was: er moet nu echt wat gaan gebeuren en we gaan de handen uit de mouwen steken, in plaats van nog weer twee jaar lang zitten broeden op nieuw beleid. Het derde punt is 'verbinding met duurzaamheidsactiviteiten van onze interne collega's'. Dit is even de ambtelijk zin. Er gebeurt namelijk op het gebied van duurzaamheid al ontzettend veel binnen de gemeente. Als we kijken naar de collega's van Stadsbeheer bijvoorbeeld die al van alles ontwikkelen op het gebied van, ik noem maar wat, duurzame verlichting in de stad of duurzaam asfalt waar dat gebruikt kan worden, dan is het zaak dat wij als collega's intern in dit gebouw elkaar ook veel beter gaan vinden. Dat is van belang omdat er op dat punt al heel veel gebeurt. Het allerbelangrijkste punt, daarom staat het ook vetgedrukt, is focus op buiten. Er zijn heel veel partners in de stad, u hebt net het platform Duurzaamheid gehoord, Dordtzaam, er zijn stadslandbouwinitiatieven, er zijn individuele burgers die allerlei prima en goede ideeën hebben op het gebied van duurzaamheid en bij de gemeente aankloppen omdat ze met die initiatieven iets willen doen. Dat is denk ik ook het antwoord wat we proberen te geven op de vraag van het college om op een innovatieve manier om te gaan met initiatieven vanuit de stad; proberen daar het goede antwoord op te krijgen en zoveel mogelijk samen te werken met partijen buiten. Dat is een leerproces, meneer De Keizer noemde dat net ook al. Het is lang niet altijd makkelijk om elkaar daarin goed te vinden, maar het is een belangrijk punt. Ook omdat we zien dat de gemeente wel allerlei doelstellingen kan verzinnen, maar dat wij uiteraard onze hele samenleving nodig hebben om die doelstellingen te realiseren. Een grote valkuil bij dit alles is dat duurzaamheid gaat over alles en dat alles duurzaam is. Je kan de krant niet open slaan: op elke pagina, in elk artikel vind je het woord duurzaam minstens drie keer terug en daarmee wordt het ook een hol begrip. Wij proberen dit toch inhoud te blijven geven in dit opgaveplan. De vijf thema's wil ik kort langslopen. Energietransitie. Daarvan hebben we gezegd, u vindt dat ook in het plan: het verbruik van energie moet minder. De opwekking van de energie die we dan gebruiken

moet schoner en het managen van de opwekking en het gebruik moet slimmer. Er wordt veel energie opgewekt met zonnepanelen, maar als die niet meteen ook omgezet wordt in bijvoorbeeld een draaiende wasmachine of een rijdende auto, dan hebben we nog te weinig middelen om die energie ook daadwerkelijk op te slaan. Een smart grid is een oplossing daarvoor en er zijn allerlei nieuwe technologieën die maken dat dat steeds beter gaat. Op dat punt willen we, dat hebt u gezien in het plan, een pilot gaan draaien in de stad. Bij energieverbruik spreken we in de eerste plaats over dat het minder moet. Willen we in 2050 energieneutraal zijn, dan zijn er twee knoppen om aan te draaien. Namelijk de energie die we gebruiken op het eiland, die zou zo laag mogelijk moeten zijn en daarnaast zoveel mogelijk op het eiland zelf opgewekt. Dan ben je energieneutraal. Die verlaging van het gebruik zit hem ook vooral bij de particuliere woningeigenaren, waar nog heel veel maatregelen mogelijk zijn om te zorgen dat er minder energie verbruikt kan worden. Duurzame mobiliteit. Dat is best een lastig onderwerp. We zeggen, we willen minder en schone vervoerskilometers op, maar ook van en naar het eiland van Dordrecht. Dat is lastig. We zitten hier in een grote driehoek van vaar- en snelwegen. Daar wordt erg veel CO₂ uitgestoten van alle auto's en vrachtwagens die om ons heen rijden. Maar we hebben als eilandje in het midden ook niet alle macht in handen om te zorgen dat die auto's nou allemaal schoner en zuiniger gaan rijden, simpelweg omdat ze langs ons rijden en helemaal niet in Dordrecht aankomen. Er zijn wel mogelijkheden om, bijvoorbeeld ook in samenwerking met Rotterdam en op regionaal niveau in het programma Beter Benutten, zoveel mogelijk vervoerskilometers schoner te laten zijn en ze te beperken. Circulaire economie is eigenlijk nog een vrij nieuw onderwerp en aan de andere kant ook weer niet. We kennen allemaal recycling of afvalinzameling. In een circulaire economie is afval geen afval meer, maar een grondstof geworden doordat de cyclus zich sluit. U leest het hier. Al bij het bedenken of het ontwerpen van een product vragen we aan ontwerpers om na te denken wat er met de grondstoffen van het betreffende product gebeuren kan op het moment dat het product niet meer gebruikt kan worden omdat het kapot is, of uit de mode is geraakt of simpelweg niet meer in trek is. We zitten met een enorme afvalberg omdat er spullen gemaakt worden waarbij daar vooraf niet over nagedacht is. Gelukkig zijn er nu een heleboel bedrijven die zich realiseren dat er juist in die afval- en grondstoffilosofie een hele hoop voordelen te behalen zijn. Eén van onze ambities of doelstellingen is ook om dergelijke bedrijven te stimuleren om naar Dordrecht te komen om hier hun bedrijf te vestigen. Tegelijkertijd willen we ook in gesprek met bestaande bedrijven om te kijken in hoeverre zij hun productieproces zouden kunnen aanpassen, waardoor die circulaire ontwikkeling tot stand kan komen. Aan de zijkant, naast het sluiten van de cyclus, gaat dit thema ook over afval, het scheiden van afval en ook over biograndstoffen. Het is een heel breed thema. Het laatste thema is duurzaam ruimtegebruik. We hebben op het eiland van Dordrecht eigenlijk helemaal niet zo heel veel ruimte en wat we hebben, moeten we met zijn allen goed inrichten en zorgen dat dat ook over 20 of 50 of 100 jaar nog bruikbaar is. Dat betekent, net als bij circulaire economie, datje van tevoren goed nadenkt over hoe je je ruimte inricht. Daar hebben we bij die bullets een hele rij voorwaarden gesteld waarbij we aangeven watje met ruimte zou moeten doen. Dan hebben we het niet alleen over openbare ruimte, maar bijvoorbeeld ook over kantoorruimte. Het moet multifunctioneel zijn, veelzijdig, prettig, schoon, goed bereikbaar, vrij van overlast. Kortom, een hele hoop eisen waar aan voldaan kan worden. Dit is een heel erg breed thema en u heeft gelezen in het opgaveplan dat wij dat op een aantal projecten hebben geprioriteerd. De voorbeeldige gemeente zijn we zelf; we gaan voorop lopen op deze thema's. Dat zijn dus die vier die ik zojuist heb benoemd. Op het gebied van de energietransitie wil de gemeente op alle eigen gebouwen waar dat interessant genoeg is, want het moet wel zijn opbrengst hebben, zonnepanelen bijvoorbeeld op het dak leggen. Op het gebied van mobiliteit zijn we al een aantal jaren bezig om alle bedrijfswagens om te zetten naar elektrisch vervoer. Onze afvalscheiding kan echt nog een tandje beter en we zouden ook qua inkoop en aanbesteding veel meer willen kunnen bereiken. Op het gebied van ruimtegebruik geldt natuurlijk precies hetzelfde voor de gemeente: het moet schoon, het moet niet verrommeld. Dat geldt voor in het gebouw, maar ook in de ruimte

daar omheen. Klein voorbeeld van hoe die pagina eruit ziet. U hebt gezien dat er heel veel informatie op één pagina staat. Ik heb hier energietransitie eruit gelicht. U ziet aan de linkerkant de doelstellingen. De eerste gaat bijvoorbeeld over energiebesparing en zonnepanelen bij woningen door middel van een warmtenet, PALT afspraken en een energieloket. PALT afspraken zijn afspraken die we maken met de corporaties over hun huurwoningen, waar ook natuurlijke nog het nodige aan energiebesparing is te doen. Vervolgens ziet u daarnaast op de pagina, bij elke doelstelling, hier zijn er drie, de uitwerking in acties voor de komende vier jaren. Daarnaast ook een planning en de actiehouder. Bij actiehouder staat natuurlijk heel vaak 'opgave team duurzaamheid' omdat wij als aanjager moeten zorgen dat dit gaat gebeuren. Per actie zoeken wij partijen die samen met ons die doelstelling of het actiepunt kunnen uitvoeren. Nog een paar sheets als laatste om te laten zien in welke verbanden ons verder bewegen. De Energiecorporatie Dordrecht, daar hebt u ongetwijfeld van gehoord. Samenwerking tussen de gemeente Dordrecht en HVC. Eigenlijk een fonds met als doel een versnelling te geven aan de uitvoering van de energietransitie. Bijvoorbeeld door energiescans uit te voeren, door mee te werken aan het opwekken van duurzame energie, waar ook de burgerparticipatie een plaats kan vinden. Drechtse Stroom is daar een gesprekspartner in, en het beheren van een revolverend fonds. Een fonds waaruit mensen of bedrijven of initiatieven geld krijgen, waarvan de winst vervolgens weer terugvloeit in het fonds waarmee andere initiatieven weer geholpen kunnen worden. Een kort onderwerp misschien nog even over het warmtenet. Hier ziet u een redelijk recent kaartje van de aanleg van het warmtenet. Bij uitstek een manier om om te gaan met restwarmte uit de afvalverbranding van HVC waarmee woningen aangesloten kunnen worden. Het kaartje is u wellicht bekend. Als het kaartje niet bekend is: u komt het in de stad natuurlijk ook overal tegen. De bedoeling is daar 10.000 woningen of woningequivalenten op aan te sluiten. Op dit moment zitten we op 1.770, dus we hebben nog wat te gaan, maar het net ligt er ook natuurlijk nog niet helemaal, dat weet u. Daarbij sluiten we gemeentelijke gebouwen aan, Kunstmin en Energiehuis zijn al aangesloten. Bij nieuwbouw, onder andere op Stadswerven ligt een verplichting om aan te sluiten; natuurlijk op voorwaarde dat het warmtenet wel in de buurt ligt, dat je aansluitbaar bent. Er zijn afspraken over de aansluiting van woningen van Woonbron en Trivire. De acquisitie die HVC doet richt zich met name op bestaande grootverbruikers. Eén daarvan is bijvoorbeeld Dupont, waar het al aangelegd is. Het laatste punt wat ik wil benoemen: we bewegen ons natuurlijk niet in een vacuüm. We zitten in een regio. Als we denken aan luchtkwaliteit is dat natuurlijk al helemaal iets wat zich niet houdt aan gemeentegrenzen. Daarom werken we ook op regionaal niveau binnen de Drechtsteden samen. Een belangrijk onderwerp daarin is het energie ondersteuningsprogramma. Dat komt van de VNG. Er is budget beschikbaar om bijvoorbeeld een website op te stellen waar eigenaren van woningen informatie kunnen halen over hoe zij energiebesparing kunnen toepassen in hun eigen woning. Dat budget is 350.000 euro; dat is voor de hele regio Zuid-Holland Zuid en daar wordt op dit moment uitvoering aangegeven. Ik geloof dat het de bedoeling is dat voor de zomer het digitale loket open gaat. Dat waren even wat highlights uit het plan. Wilt u dat ik hier vragen beantwoord, of mag de wethouder dat doen?

De **gespreksleider** U geeft het zelf al aan. Vragen, maar laten we ons dan beperken tot vragen over de presentatie en nog niet over standpunten, meningen en opvattingen. Dat komt dadelijk in het gesprek daarna aan de orde. Dus met name over de presentatie.

De heer **Tiebosch** Een vraag aan mevrouw Kromkamp. Waarom heeft u er niet voor gekozen om toch nog een routekaart bij te voegen richting 2050 en heeft u zich alleen maar beperkt tot deze vier jaar? Een andere vraag die ik heb, misschien wordt die door wethouder Van der Linden beantwoord, maar u weet het misschien ook wel. Als wij kijken naar de afgelopen periode had wethouder Wagemakers de portefeuille duurzaamheid. We hebben zitten turven. Alle duurzaamheidsdoelstellingen die wij met elkaar hadden afgesproken in de vorige periode, zijn allemaal gehaald. Dus als je dan zo'n nieuwe periode ingaat, zou het misschien kunnen datje nog iets ambitieuzer zou

kunnen gaan. Niet om te zorgen dat een wethouder zijn doelstellingen niet haalt, maar we hebben ook geen discussie met elkaar gehad. Misschien had hij ze na drie jaar al gehaald of na twee en een halfjaar; dan hadden we daar met elkaar nog een tandje erbij kunnen gaan. De derde vraag die ik nog even heb: u geeft heel specifiek aan dat u er niet voor gekozen heeft om juist op ieder dossier duurzaamheid te benoemen. BETER VOOR DORDT heeft dat in zijn verkiezingsprogramma juist wel benoemd. Vanuit D66 vinden wij dat ook heel goed omdat je daarmee, bij ieder dossier waar de raad over gaat, het duurzaamheidsverhaal met elkaar kunt benoemen. Dat zou ik even mee willen geven. Voor zover.

Mevrouw **Kromkamp** Ik ben bang dat ik alleen op uw eerste vraag antwoord kan geven. De routeplanner. Dat is een goede vraag overigens. Er is, voor de mensen die dat niet weten, in 2012 zeg ik uit mijn hoofd, een routekaart gemaakt waarbij door HVC, meen ik, een inventarisatie gemaakt is naar de stand van zaken. Hoeveel wordt er nou eigenlijk aan Peta joules verbruikt op dit eiland en waar komt het vandaan? Welke brandstof of oorsprong heeft dat? Als we dan vervolgens doorrekenen dat we in 2050 op nul willen staan, wat moeten we dan ongeveer per jaar aan stappen nemen? Die routekaart hebben wij wel gebruikt als uitgangspunt bij dit plan en we hebben de cijfers van 2012 als het ware doorvertaald naar die van 2015. Ergens in het plan, ik zou even niet weten waar precies, staat als actiepunt genoemd dat er een herijking moet komen op deze routekaart. Dus die opdracht wordt ook verstrekt en dan weten we natuurlijk nog veel exacter wat de stand van zaken is.

De **gespreksleider** Meneer Van der Linden neemt straks die twee andere vragen mee.

De heer **Tiebosch** Als u die routekaart gaat actualiseren, zou u ons dan ook kunnen helpen om daar een risicoparagraaf aan toe te voegen? Wat als? Want we gaan een jaar of 35 vooruit kijken en het zal niet zo zijn dat alles zonder hobbels gaat verlopen.

Mevrouw **Kromkamp** Ja, een risicoparagraaf, dat kan.

De heer **Veldman** Ik heb een vraag over die hoofddoelstellingen van Dordrecht Energieneutraal. Moet ik dat dan zo interpreteren dat wij echt beogen dat alle energie die op het eiland van Dordt wordt gebruikt, ook lokaal wordt opgewekt?

Mevrouw **Kromkamp** Ja.

De heer **Nederhof** U zei: we doen het met de middelen die tot onze beschikking zijn, tot 2018. Ik ben het zeker eens met wat de heer Tiebosch net zei. Ook wat betreft die routekaart: om te vergelijken willen we graag dat dat zichtbaar wordt voor ons, wat nu de stand van zaken is. We hebben vorig jaar ook een inspreker gehad en die zei: "welkom in het waterstoftijdperk". Dat was een heel boeiende inspreker. Stel, over vijf jaar, je hebt een betere techniek en alle techniek gaat in een enorme versnelling. Hier komt dat helemaal niet in beeld. Durft u geen uitspraken te doen, echt maar tot 2018? Want er wordt behoorlijk wat geld gevraagd en dan denk ik: waarvoor?

Mevrouw **Kromkamp** Dat vind ik bijna ook een politieke vraag, als ik heel eerlijk ben. Dus ik zal het antwoord influisteren.

De **gespreksleider** Dan komt hij waarschijnlijk nog wel aan de orde.

Mevrouw **Kromkamp** Misschien mag ik heel even naar aanleiding van die waterstof? Wij hebben na de presentatie daar intern ook discussie over gehad. Wat gaan we daarmee doen? Wat willen we daarmee in dit plan bijvoorbeeld? Het is een techniek die nog zo in de kinderschoenen staat, dat het ons idee was om even te gaan afwachten wat het doet

in de komende jaren. Als dat bij wijze van spreken over twee of drie jaar een enorme vlucht blijkt te nemen, dan kan Dordrecht natuurlijk niet achter blijven daarin.

De heer **Karapinar** Ik heb twee vragen. Ik weet niet of de eerste een politieke vraag is of niet, maar dat horen we dan wel. U zei in uw presentatie dat u bent uitgegaan van bestaand beleid. Er is niet gekozen voor nieuw beleid. Als ik de heer De Keizer aanhoor, de inspreker, hoor ik juist echt een vraag om nieuw beleid. Hoe ga je nou precies om met burgerinitiatief? Dat is voor onze fractie van groot belang. Wij vinden het prachtig om te horen dat er zoveel initiatieven zijn op het gebied van duurzaamheid. Dus moeten we niet als we in de richting van nieuw beleid denken, nou, terugtrekkende overheid ook op het gebied van duurzaamheid en burgers die zeer veel initiatieven tonen, juist op het gebied van duurzaamheid, dat we die meer in de picture zetten? Is dat geen vorm van nieuw beleid? Het tweede was, een andere vraag over de circulaire economie. We hebben hier in Dordrecht, waar we echt trots op zijn, de Duurzaamheidsfabriek. Het aantrekken van bedrijven die duurzaam opereren of duurzaam innovatief zijn, die willen we graag naar Dordrecht halen. In hoeverre speelt de Duurzaamheidsfabriek daarin een rol, of kan het een rol spelen?

Mevrouw **Kromkamp** Mag ik met de laatste vraag beginnen? De Duurzaamheidsfabriek is een voorbeeld van circulair, dus er is niks van de Duurzaamheidsfabriek zelf. Tot en met de vloerbedekking aan toe is het nog allemaal eigendom van het bedrijf dat het geproduceerd heeft. Daarmee hebben zij de verplichting om als het straks versleten is of er moet een ander kleurtje in, om het weer op te halen en het te vernieuwen. Dat is een prachtig voorbeeld van circulaire economie en de Duurzaamheidsfabriek is ook een boegbeeld, ook landelijk, voor veel partijen om naar Dordrecht te komen om te kijken hoe we dat daar doen. De Duurzaamheidsfabriek heeft met name een doelstelling om onderwijs, innovatieve industrie of ontwikkelingen en de gemeente met elkaar te verbinden, dus daar komen die drie punten zeker bij elkaar. Ware het niet dat de Duurzaamheidsfabriek zich niet alleen richt op circulaire bedrijven, maar met name ook op duurzaam innovatieve bedrijven. Maar daar zit zeker een onderwerp, ja. De samenwerking met de Duurzaamheidsfabriek, ja - we noemen het misschien te weinig, omdat het zo voor de hand ligt dat die er al is. Uw andere punt over beleid. Daar waar ik zeg dat we geen nieuw beleid hebben ontwikkeld, bedoel ik eigenlijk dat we geen nieuw beleid hebben geschreven over wat wij vinden van mobiliteit of van circulaire economie, of hoe gaan we om met windmolens op dit eiland, of wat dan ook. Waar u aan refereert is hoe we omgaan met burgerinitiatieven, dus dat is meer een werkwijze. Hoe werkje samen met initiatiefnemers in de stad? Dat mag je van mij ook beleid noemen. We hebben daarvoor de rode loper aanpak sinds een aantal maanden in dit huis, waarbij we echt proberen om die initiatiefnemers op de juiste manier aan ons te binden of er mee in gesprek te raken, ze te vinden. Eén van de belangrijke uitgangspunten van de rode loper-benadering is ook dat mensen op een hele snelle manier uitsluitel krijgen of hun initiatief wel of niet door de gemeente omarmd wordt, om het zo maar te zeggen. Is dat een antwoord op uw vraag?

De heer **Karapinar** Bedankt dat u over die rode loper begon, want dat wilde ik eigenlijk ook vragen, of dat ook hiervoor geldt. Maar ik begrijp uit uw woorden dat dat zo is.

Mevrouw **Kromkamp** Ja, zeker, ja.

De heer **Oostenrijk** In het opgaveplan zijn een aantal actiepunten aangegeven. Die staan vermeld over de jaren 2015, 2016 en 2017 en het kostenoverzicht gaat over vier jaar. Betekent dat dat het de ambitie is om het in drie jaar wel te regelen? Wat gebeurt er dan met dat bedrag in het vierde jaar?

Mevrouw **Kromkamp** Het laatste jaar is uiteraard het jaar waarin er verkiezingen zijn. Dat is altijd een overgangsjaar. We hebben het niet opgenomen in het plan. U zult ook

zien dat de planning naarmate de termijn vordert, ook minder strikt is. Wij kunnen natuurlijk vooral ook een jaarplan maken voor het komende jaar. Voor de jaren daarna is het altijd nog even wat minder scherp, laat ik het zo maar zeggen. Dus vanaf 2016 vindt er een herijking van dit plan plaats om precies ook te zien wat er in het jaar 2016 allemaal gaat gebeuren en 2018 is niet meegenomen, maar het betekent niet dat we dan allemaal op vakantie gaan, of dat we dan klaar zijn. Dat zou overigens wel heel erg mooi zijn, want dan kunnen we 2018 gebruiken om een nieuw plan te maken voor de komende collegeperiode.

De heer **Oostenrijk** Daar zou u dan in 2017 al zeker mee moeten beginnen.

Mevrouw **Kromkamp** Ja, dat bedoel ik.

De heer **Oostenrijk** De bedragen neigen naar een vorm van nauwkeurigheid. Als er iets is wat al zelfs op honderden euro's staat begroot, dan denk ik: hoe nauwkeurig moet ik die nauwkeurigheid inschatten? Betekent dat ook, en dat gaat met name natuurlijk voor de grootste post, die energietransitie. Het is lastig om al die maatregelen te koppelen aan dat bedrag. Hoe moetje dat wegen? Hoe moetje dan die actiepunten, met name bij de energietransitie, hoe moetje die onderlinge weging dan zoeken? Want die kunnen we niet zien.

Mevrouw **Kromkamp** Bij de begroting heeft u een intensiveringsclaim duurzaamheid toegekend. Daarin vindt u exact dezelfde bedragen terug, op twee na, waar u niet mee instemde destijds. Dus de nauwkeurigheid van de bedragen komt uit de intensiveringsclaim van toen. Dat dat inderdaad van die rare getallen zijn, heeft er mee te maken dat het uren zijn. Er zitten fte's achter en fte's hebben een uurtarief in dit gebouw. Dan kom je op dit soort getallen uit. Wat u dan ziet, is dat er dan bijvoorbeeld bij energietransitie een bepaald bedrag benoemd is; dat staat dus voor de inzet in fte's. Die moet dan ook, als het goed is, wel weer corresponderen met de actiepunten die we daarop hebben geformuleerd. Maar in de jarenplanning van mijn team is dat op uurniveau zo ingepland.

Mevrouw **Van den Bergh** Ik had twee vragen, over het warmtenet en over de vaarwegen. U zei dat al: die A16 en die vaarwegen, we leven niet in een vacuüm, maar die belasten ons eiland. We moeten realistisch zijn en de techniek bepaalt veel. Ik wilde toch even weten: de A16 en die vaarwegen, zijn daar ook afspraken met het rijk? Datje zegt: in 2050 is dat schoon? En hoe beïnvloedt dat dan verder hier de toestand? Want dan is die bron al opgelost. Ten tweede over het warmtenet. Is het de bedoeling dat iedereen in 2050 aan het warmtenet ligt, of is daar ook nog een keuze?

Mevrouw **Kromkamp** Over die vaarwegen en de rijkswegen, dat is het rijk wat daarover gaat, maar ook die doen gelukkig heel veel activiteiten om te zorgen dat dat terugdringt.

Mevrouw **Van den Bergh** Dat weet ik, maar zitten jullie daar aan tafel? Zijn er afspraken over hoe je dat gaat reduceren op de lange termijn? Want 2050, daar heb je de tijd voor.

Mevrouw **Kromkamp** Het programma Luchtkwaliteit doet daar bijvoorbeeld heel veel aan, dus daar zitten we aan tafel. Dat vertaalt zich weer in een programma Beter Benutten wat we op Drechtsteden niveau met zijn allen doen. Daar zitten allerlei acties in om te zorgen dat er minder kilometers komen, maar ook schonere kilometers. Het programma Beter Benutten zet zich onder andere in om bedrijven te benaderen om hun leaseauto's om te zetten naar elektrische auto's, bij wijze van spreken. Er zijn allerlei van die impulsen gedaan worden om te zorgen dat het autoverkeer op die snelwegen vermindert of schoner wordt. Maar we doen dat dus via de lijn van de luchtkwaliteit. Die vaarwegen, dat is best ingewikkeld. Die schepen gaan hartstikke lang mee. Die diesels die daar nu varen, die gaan misschien nog wel 20, 30 jaar mee en dat is best een

investering om dat allemaal om te zetten. Wat we bijvoorbeeld in Dordrecht gedaan hebben is de walstroomkasten installeren om te maken dat dat allemaal niet, ook in het weekend, allerlei CO₂ uitstoot maakt. Dat zijn de zaken die we op lokaal niveau kunnen stimuleren. Maar ik denk niet dat het in de macht van de gemeente Dordrecht ligt om te zorgen dat alle rivierschepen binnen zoveel jaren schoner zijn. Er zijn wel vanuit de branches zelf programma's voor waar we proberen op aan te sluiten. Het warmtenet. Er ligt nu een plan, ik ben even kwijt tot wanneer dat precies is, maar er is nu een tracé neergelegd wat volgens mij in 2019 er moet liggen. Dan zijn daarmee lang niet alle woningen in heel Dordrecht aangesloten, die 10.000, dat zag u; er zijn 50.000 woningen in de stad, dus dan hebben we nog wel wat te gaan. Ik weet eerlijk gezegd niet of er een plan ligt om het daarna verder te voeren. Wat de capaciteit bij HVC betreft kan dat in elk geval wel, want er is voldoende warmte om te gebruiken.

De **gespreksleider** Ik denk dat daarmee de vragen, technisch van aard, aan u in ieder geval, gesteld zijn. Ik wil u heel hartelijk danken voor de presentatie. Meneer Van der Linden, er zijn sowieso, naast de woordvoeringen die nog gedaan worden, al een paar vragen gesteld, onder andere over de eventueel wat hogere ambitie. Misschien dat u daar in eerste instantie alvast even op wilt reageren en dan gaan we daarna met elkaar in gesprek.

Wethouder **Van der Linden** Over die ambities. De enige afrekenbare doelstelling in 2050 is: zijn we energieneutraal, ja of nee? Dat is al een behoorlijke pretentie die je met elkaar vastlegt. Ik was vandaag in Almere waar ze in 2022 energieneutraal willen zijn. Nou heeft Almere de leus 'Het kan in Almere' en dat is best mogelijk, maar er staat al bij: het gaat niet over mobiliteit. Dat is alvast eentje. En er stond verderop in het stuk ook nog dat ze het niet precies kunnen aantonen uit onderzoek, maar ze kunnen wel een soort berekening er op loslaten. Dan denk ik: ja, daar ga je al. Dit is een ambitie die richting geeft. We weten één ding zeker: heel veel van de dingen die we nu doen lijken over 20 of 30 jaar zwaar achterhaald. Alleen, het gaat wel om een richting die we ingaan op inhoud, voor een deel. Die inhoud is, denk ik, toegelicht aan de hand van die vier labels en ook van: wat doen we nu zelf als gemeente? Maar daarnaast zit er iets onder, daar doelde de heer De Keizer ook op, dat gaat over rolname. Op een aantal punten heb je en hou je als gemeentelijke overheid een rol. Als je bijvoorbeeld kijkt naar wat we met windenergie doen: wij gaan geen windmolens plaatsen, maar we maken het ruimtelijk mogelijk voor investeerders om te zeggen: daar zouden we er eentje kunnen realiseren, onder een aantal voorwaarden. Daar leggen wij nog een eis naast. Namelijk, het moet wel mogelijk zijn op het eiland voor Dordtenaren om mee te investeren in die windmolen. Op andere punten kunnen we op een hele andere manier invloed uitoefenen. Als het gaat over afval, circulaire materialen, zouden we nu zeggen. We zitten nu op een afvalscheidingspercentage van 54 procent. Voor een middelgrote stad is dat behoorlijk goed. Amsterdam heeft meen ik 19 procent. Dat is geen middelgrote stad, maar het is ook een stad. Wil je doorgroeien, dan moeten we toch weer wat paradigma sprongetjes maken, eigenlijk. Want in hoogbouw is afvalscheiding heel lastig, in de oude binnenstad is het ook heel lastig, dus daar moeten we zelf over nadenken. Het vorige college is daarmee begonnen. Daar moeten we echt een stap mee maken. Dan heb je het ook meteen over welke ambities je kunt waarmaken. 2050, een afrekenbare ambitie van energieneutraal zijn. U ziet in het hele stuk wel ambities voor de komende jaren, waar we ook weer de komende jaren wel of geen vinkjes bij kunnen zetten. Dat afvalscheidingspercentage is er één, maar het gaat ook over PALT afspraken, het gaat over het NVO-netwerk, hoeveel bedrijven je daar wilt hebben, aansluiting op het warmtenet. Daar staan allemaal indicatoren bij waarvan je zegt: die halen we wel of die halen we misschien niet helemaal. En hoe komt dat dan? De ander die daar onderligt, dat noemde de heer De Keizer ook, is: kun je de kracht van burgers inzetten als je naar die rolname kijkt? De overheid heeft een rol, burgers, samenwerkingsverbanden, banken, bedrijven, scholen, verenigingen, collectieven hebben een rol. Dan wordt het ook interessant als je kijkt naar die rode loper aanpak, wat natuurlijk nieuw is in de

betiteling, maar we doen al tientallen jaren op één of andere manier aan vormen van burgerparticipatie. Maar goed, daar verwachten we de komende jaren nog veel meer van en veel intensiever van. Dat betekent aan beide kanten ook wel datje wat leert. Als ik vijf of tien jaar terug een initiatief zou hebben gehad, dan zou ik naar de gemeente zijn toegestapt met de vraag: waar is het subsidieloket? Nou, zo simpel is die vraag niet meer. Ik zou nu waarschijnlijk met een hele ongedefinieerde vraag komen, of met een vraag waar ik bij een aantal mensen mee langs moet, of met een vraag waarvan mijn gemeentelijke overheid zegt: die hebben we nog nooit langs horen komen. Bijvoorbeeld waterstof is een hartstikke leuk thema. Er zijn niet veel gemeentes al heel actief mee bezig. Als die vraag langskomt; stel dat iemand zich meldt die graag een waterstofpompstation wil inrichten. Kan dat? Dat lijkt me een hele leuke vraag, maar ook een moeilijke, want we weten wat een benzinstation aan eisen met zich meebrengt. Bij een waterstofstation is dat minder helder. Er zijn er al een paar....

Mevrouw **Van den Bergh** (interruptie) Zo'n vraag is al voorgelegd. Er is al een partij die dat graag wil.

Wethouder **Van der Linden** Ik weet niet hoe ver dat gesprek is gevorderd; dat kan ik wel eens navragen.

De heer **Nederhof** Er zijn al een paar steden die al wel daar mee bezig zijn. Rotterdam, Amsterdam en nog iemand. Daar moetje natuurlijk gaan kijken.

Wethouder **Van der Linden** Dan is ook de vraag: wanneer kom je in actie? Kom je in actie als je ergens in een artikel leest dat dit het wordt, of kom je in actie als op de rode loper zich iemand meldt met een min of meer gearticuleerde vraag? Want en dat herinnert u zich wellicht ook nog, eind vorig jaar bij de discussie over de begroting: je kunt alle kanten uit denken met duurzaamheid. Dat doen heel veel mensen ook en dat is ook heel goed, maar we moeten de energie die we in de gemeente hebben, wel een focus geven. Want je kunt niet alles. Dat even over die ambitie en ook even over de dekking van het onderwerp in veel andere dossiers. Wat Heieen net al zei, Stadsbeheer, ook als je kijkt naar wat we in G32 of in VNG-verband ontmoeten aan kennis en kennissen, Stadsbeheer is stiekem ongelooflijk innovatief bezig. Die zijn heel ver als je kijkt naar verduurzaming van, wat we allemaal nauwelijks meer opmerken, straatlantaarns. Daar zijn we stiekem heel goed in en dat gaat niet vanzelf. Daar zet die afdeling zelf heel veel energie op.

De heer **Tiebosch** Volgens mij is het wel van belang dat je het in ieder dossier op gaat nemen. Je zou het bijvoorbeeld als verplicht onderdeelje bij iedere raadsinformatiebrief of bij ieder raadsvoorstel kunnen meenemen, hoe je daar dan als college of ambtelijke organisatie over hebt nagedacht. Net zo goed als datje het hebt over inclusiefbeleid of wat de financiële consequenties zijn, zou dat hier ook passen.

De **gespreksleider** U zegt, meneer Van der Linden: dat gaan we doen?

Wethouder **Van der Linden** Ik krijg ambtelijk ingefluisterd: morgen doen. Ik vind het een goede suggestie waar ik even over wil nadenken, want ik weet niet of je het met alles moet doen. Maar ik vind de suggestie, naast datje over inclusiviteit denkt en wat kost het eigenlijk en wat is de regelgeving, datje ook altijd na moet denken over het duurzaamheidsaspect, daar kom ik in ieder geval even op terug. Nou ja, dat is er één. Bij inkoop doen we het en ook daar zie je, even nog een zijsprongetje: duurzaam inkopen heeft ook ontzettend veel kanten. Dan gaat het over volume in relatie tot prijs, maar het gaat ook over wat voor aanbieders je selecteert. Pas hadden we weer een hele boeiende discussie met een aantal mensen die over bio based inkopen langskwamen. Bio based inkopen is natuurlijk hartstikke duurzaam op inhoud. Het vergt van de markt ook wat en die markt is soms wel heel ver, maar op andere punten weer niet zo ver. Dan ga je weer

hele andere discussies krijgen. Dus soms zou je het wel willen, maar zie je dat je gewoon nog niet ver genoeg kunt stappen. Maar daar kom ik op terug, op die integraliteit. Het meeste hebben we gehad.

De **gespreksleider** Ik wil even stroomlijnen. De commissie heeft gevraagd om met name twee punten te behandelen. Dat zijn de ambitie en de burgerparticipatie, of de rol van de burger. Daar heeft u inmiddels al het één en ander over gezegd. Het is een raadsinformatiebrief die dan ook aangevraagd is door een viertal partijen en die hadden deze twee punten met name genoemd als zijnde de punten waar ze het over wilden hebben. Die wilde ik dan hier maar gewoon nu aan u voorleggen. Wat wilt u daar verder nog met elkaar over spreken of uitwisselen?

De heer **Tiebosch** Als het gaat over ambitie, dan vinden wij het vanuit D66 jammer dat dit een raadsinformatiebrief is en geen raadsvoorstel waar ook een aantal scenario's waren voorgelegd; datje nog meer keuzes had kunnen hebben. Nu wordt het eigenlijk al heel erg strak gebracht van, raad, je hebt bij de begroting en bij de meerjarenbegroting de bedragen al vastgesteld, dus vandaar de raadsinformatiebrief. Wij denken juist dat het hier dan niet zozeer gaat, dat geld is geregeld en nu gaat het om de inhoud waar we ons de komende jaren met elkaar op gaan richten. Als het gaat over de inspreker, de heer De Keizer 'we doen het samen'; we vinden dat dat meer tot uitdrukking had moeten komen. In die zin nemen we de oproep van de inspreker graag over. Wat ons betreft in ieder geval voor volgend jaar, als er een voortgangsmonitor zou moeten komen, dat dan ook dat onderdeel van 'we doen het samen', die 2.0 gedachte, meegenomen wordt om ook aan de burgers van Dordrecht de opening te geven, de uitnodiging. Nu moeten zij zelf naar de gemeente toe komen; dat doen ze met boeiende stukken. Als het gaat bijvoorbeeld over Dordtzaam transitieagenda, dat is een stuk wat voor iedereen interessant is om te lezen. Maar vooral ook dat de gemeente haar netwerkorganisatie, haar platform laat zien waar burgers dan kunnen aanhaken en wat de mogelijkheden zijn. 'Burgers, we doen het met elkaar'. Het is niet alleen het verhaaltje van de drie P's vanuit de gemeente, maar we doen het met alle Dordtenaren, met het vizier gericht op 2050, een gemeenschappelijk doel. Vooral ook dat aspect wat mevrouw Kromkamp benoemt. Vanuit particulieren zijn nog zoveel mogelijkheden; laten we dat dan ook goed met elkaar benoemen. Volgens mij is dit nou juist een stuk wat eigenlijk apolitiek zou moeten zijn omdat het echt ons allemaal aangaat. Daar laat ik het even bij.

De heer **Nederhof** Ik kan behoorlijk meegaan met de heer Tiebosch. Op zich hebben we een opgaveplan Duurzaam; dat ziet er solide uit. We hebben er toch nog wel wat vragen over als je dat echt gaat bestuderen. Bijvoorbeeld: je hebt toch een investering van ruim 3,2 miljoen in deze periode en het kosten-baten effect staat nog ter discussie. Ik zie nog niet goed de baten en de kosten. Ik begrijp wel dat het allemaal uren zijn. Als we het toch over de uren hebben, er staat er eentje bij met 81.000 euro in de regio. Wat is dan het effect voor Dordrecht? Dat is eigenlijk onze vraag. Ik ga even het lijstje af, ik heb nog wat opmerkingen. Tot welke concrete resultaten zal dit plan in 2018 leiden? Er werd net al gevraagd: leg dat naast die routekaart. In het plan zelf vind je onvoldoende smart geformuleerd de resultaten terug. Liggen we met deze resultaten nou op schema voor wat 2050 doelstelling klimaatneutraal Dordrecht betreft? Is het nou energieneutraal of klimaatneutraal? Wordt daar hetzelfde mee bedoeld? .. Nee? Maar goed, omdat het een beetje verwarrend was. Hebben we voldoende vertrouwen in de samenleving, onze partners, die deze opgave moeten oppakken? Denk aan organiserend vermogen, maar ook aan financiële middelen. ECD, Duurzaamheidsfabriek, HVC, ook een belangrijke; ondernemers, burgers en het platform Duurzaamheid. Dat ondersteunen wij natuurlijk. De burgers zijn aan bod, wat meneer Tiebosch ook zei. Roep ze op. Het gaat ook om uren van mensen, wat ik net zei, die 3,2 miljoen, maar... er zijn nogal wat mooie uitspraken, ruimtelijk gebruik, een mix van verzachting en verharding. Wat wordt hiermee bedoeld? Energietransitie, daar missen we toch concrete doelen, over hoeveel besparing en opwekking? Vergunningsaanvraag realisatie van 7,5 tot 12 megawatt. Is dit

exclusief Dordtse Kil Wind? Dat zijn namelijk drie tot vier molens, dachten wij. Hoe is het met de zonneweide Crayenstein West? De stand van zaken, plannen? In de overige thema's missen we ook nog concrete smart geformuleerde doelstellingen. Bijvoorbeeld, hoeveel neemt het aandeel schone vervoersmiddelen in de vervoerswijze keuze toe? Afvalscheiding hebben we het over gehad. Dat is eigenlijk, zijn we een jaar of vier geleden mee begonnen, maar het is niet helemaal gelukt. Ook HVC kon die plannen niet goed realiseren begrepen wij, maar hoe staat HVC daar nu in? Kijk, de gemeente, wij willen wel, maar hoe staat HVC daarin? Dat is ook een belangrijke partij. Wat ik daarnet al vroeg over die regionale taak, 81.000 euro, wat is de meerwaarde voor ons? Opzetten van systeem voor garantieverstrekking op leningen. Garanties op leningen, de gemeente Dordrecht, daar zijn wij toch wel een beetje bang voor. Ik weet niet hoe dat allemaal moet gaan, want we staan al voor heel wat garant. Dat was het.

De **gespreksleider** Meneer Van der Linden, zou u al kunnen reageren op een aantal zaken?

Wethouder **Van der Linden** Misschien nog heel even refereren aan 'we doen het samen' enzovoorts. Hoe krijgt dat vorm? Op die 18^e maart hebben we overlegd tussen de gemeente en de mensen van het platform. Een aantal zaken hebben we bediscussieerd; daar is wat Jan de Keizer net voorlas ook bediscussieerd. We hebben geconstateerd met elkaar dat een aantal dingen die erin staan hartstikke goed zijn; dat is op inhoud, maar de procesvoering en hoe geef je dan vorm aan die rode loper, wanneer kom je in beeld met elkaar en hoe ga je om met wensen en ideeën, dat moeten we ook gewoon leren met elkaar. Sommige dingen zijn heel makkelijk, maar er zijn ook dingen die best lastig zijn. Soms komen er ook ideeën langs waarvan je weet dat er nog verder over nagedacht moet worden en als je het idee als gemeente overneemt, dan zegt zo'n initiatiefnemer misschien dat er iets van gemaakt wordt dat hij helemaal niet wil. Aan de andere kant, als je dan die mensen op een rode loper laat staan, dan kan het ook best zijn dat dat heel lang het geval blijft. Dus in die rol moeten we allemaal groeien. Het verschilt ook een beetje per thema hoe dat loopt. Kosten-baten. Kijk, wat u hier ziet zijn uren en niet elk uur valt natuurlijk in een kosten-baten analyse te proppen. Een deel van de uren gaat bijvoorbeeld dit jaar naar het mogelijk maken van een structuurvisie windenergie. Zo meteen is er een product en dat heet Structuurvisie Windenergie. Als we daarover besluiten, dan is dat besluitvorming die het mogelijk maakt om op bepaalde plekken wel en op andere plekken niet windenergie mogelijk te maken. Dat kost nogal wat uren. Andere uren zitten in het contact onderhouden met al die initiatieven. Dat kan zowel gaan om de groeituinen aan de Patersweg of om ideeën die er zijn over stadslandbouw. Maar het kan ook net zo goed gaan om wensen rond de Duurzaamheidsfabriek of dingen rond Weizigt. Als je de uren afzet tegen wat we allemaal aan doelstellingen voor de komende jaren hebben, dan valt er wel een matrixje te maken van wat we nou elk jaar doen en wat het moet opleveren. Net is al een suggestie gedaan over die voortgangsmonitor. Het lijkt me heel goed om in die voortgangsmonitor heel goed aan te geven in hoeverre het lukt om het samen te doen. Dus niet alleen als gemeente een aantal vinkjes te zetten, maar ook criteria te ontwikkelen waarlangs we de meetlat kunnen leggen of we het goed genoeg samen doen. Daarnaast is dit toch ook ons eigen huiswerk om dat goed in beeld te brengen en dan kunnen we dat ook inzichtelijk maken. Ook als je kijkt naar hoe met de uren wordt omgegaan. Er waren nog een paar concrete vragen. Zonneweide Crayenstein, dat komt heel binnenkort terug, ook in het bestemmingsplan. Afvalscheiding. Dat is nou echt zo'n voorbeeld waar we al een tijdje behoorlijk goed bezig zijn, maar waar we nu de volgende stap moeten maken. Hoogbouw, monumenten, lastig. HVC ziet dat ook. Er zijn ook pilots geweest hoe je het goed kunt organiseren. Hoe kun je het goed organiseren in relatie tot watje dan ophaalt, maar ook in relatie tot wat het kost? Dan komt ook de samenwerkingscomponent met de andere omliggende steden en dorpen aan bod, want voor HVC is het natuurlijk het makkelijkste als er één ophaalsysteem is. Maar ja, sommige gemeenten hebben net geïnvesteerd in een net iets ander ophaalsysteem, dus dat vergt nog wel wat overleg.

De heer **Karapinar** Mag ik over die afvalscheiding een vraag stellen? De wethouder zei al dat we daar al enkele jaren mee bezig zijn om dat van 54 naar 60 procent omhoog te brengen. Krijgen we daarover binnenkort een raadsinformatiebrief wat betreft de resultaten en misschien ook verbetervoorstellen?

Wethouder **Van der Linden** Vorig jaar is een proef uitgevoerd, eigenlijk een pilot hoogbouw en monumenten. Die proef is nog wat verlengd. Voor de zomer wordt hij afgerond en dan komt daar een rapportage over. Ik word nu gewezen op een stukje tekst. Actie 4 op pagina 7. Dus in de loop van het jaar wordt die proef helemaal afgerond met een eindrapportage. Daarna volgt een vervolgvorstel om dat uit te rollen. Dan moeten we echt dat sprongetje wel maken en dat is best een lastige hoor. Dat garandeer ik u. Dan nog een afrondende over de vraag die u stelde over garanties voor leningen. Er is vanuit het energieakkoord een budget van 350 miljoen beschikbaar voor garantiestelsels rond duurzaamheidsleningen. Er zit onder andere wat bankgeld bij en ook wat overheidsgeld. Volgens mij is van die 350 miljoen nu 6 miljoen uitgegeven; dat is niet veel. Natuurlijk is er bij zo'n garantiestelsel altijd een zeker risico en daarom gaan we het ook niet meteen nu invoeren. We gaan kijken of het een waarde heeft voor woningeigenaren van bestaande panden. Als het dat heeft, dan gaan we kijken of het iets is voor Dordt, want dat is niet per definitie gezegd. Dat gaan we wel onderzoeken.

De heer **Oostenrijk** Ik begrijp dat het heel lastig is om die ureninvestering af te zetten tegen resultaten. Daar heeft de heer Nederhof ook al iets over gemeld. Toch vind ik het ook heel belangrijk dat we, wat mij betreft jaarlijks, daar een transparante verantwoording over krijgen, hoe lastig het ook is, waarin je in ieder geval zou moeten kunnen lezen: die tijdsinvestering in geld heeft iets opgeleverd. Via die hoofddoelstellingen valt dat wel enigszins te vertalen, denk ik. Een tweede punt. Bij twee van die hoofddoelstellingen van de energietransitie wordt het woord zonnepanelen ten tonele gevoerd, richting woningen en richting bedrijven en maatschappelijke instellingen. Stimuleren, want dat woord 'stimuleren' en 'uitnodigen', dat kom je in het hele pakket wel tig keer tegen, maar beperken we ons tot het stimuleren in woorden, of betekent het ook stimuleren in geld? Dan snapt u waar ik het over heb.

Wethouder **Van der Linden** Die jaarlijkse verantwoording. Deels vindt die natuurlijk plaats in de jaarrekening en deels vindt die plaats in de monitor rond duurzaamheid. Ik denk dat we daarmee alle stromen wel hebben die je zou moeten willen weten. Ik denk wel dat we het gesprek moeten voeren over of we de goede dingen doen. Het gaat bijvoorbeeld ook over zonnepanelen. Je kunt heel lang gaan praten over zonnepanelen en dat moet ook gebeuren want het energieprogramma waar even aan gerefereerd werd van de VNG is in feite voorlichtingsgeld. Daar moeten we een koppeling leggen tussen wat allemaal mogelijk is aan financiering en aan systemen enzovoorts en de burger. Daarnaast is bijvoorbeeld via de SCD een aantal malen geïnvesteerd in zonnepanelen op particuliere daken. Ja, coöperatieve inkoop. Dus we doen allebei.

De heer **Oostenrijk** Dat heb ik ook in het verleden wel gemerkt. Bij particuliere woningen, met name eengezinswoningen is dat vrij duidelijk, maar ik denk dat er nog veel meer energie gestopt moet worden in de wat moeilijker aspecten. Kijk maar eens even naar toch de talloze VVE's die er ook op tal van plekken in Dordrecht zijn. Dat vereist een andere aanpak, een wat ingewikkelder aanpak, waarbij het met de gewone methode te snel leidt tot het afhaken van al die WE besturen. Dat is maatwerk. Ook in het bereidwillig maken van mensen om daar in mee te werken. Daar zou ik toch ook wel energie in willen steken om die sector ook tegen het licht te krijgen.

Wethouder **Van der Linden** Ik meen me te herinneren dat er wel eens wat op geprobeerd is, met de VVE's, maar dat wil ik best even nazoeken of dat zo is. Zo nee, of dat nodig is, en zo ja, wat het heeft opgeleverd.

De **gespreksleider** Dat wordt nagezocht, heb ik begrepen en daar komt dan nog een antwoord op.

De heer **Veldman** Een paar opmerkingen. Even één van wat meer principiële aard. Wat betreft het energieneutraal zijn van Dordrecht. Ik heb daar toch wat twijfels bij, hoewel ik alle acties echt ondersteun en onze partij staat volledig achter dat duurzaamheidsbeleid, maar ik vraag me echt af of wij nou moeten streven naar dat alle energie die hier wordt gebruikt, ook hier moet worden opgewekt. Stel, er staat een zonnepark in Papendrecht of drie windmolens; waarom zouden wij daar niet gebruik van kunnen maken, en andersom? Als HVC warmte over heeft, waarom zou dat niet naar de andere kant van de rivier kunnen? Het is dan weliswaar een eiland waar we op zitten, maar we hebben bruggen en tunnels. Zonder dat ik het beleid nou ter discussie wil stellen, maar ik zie dat echt breder. Wat de wethouder zei, het is een stip op de horizon waar we naartoe werken, maar zolang ik niet de ruimtelijke consequenties ken van die stip, dat straks de hele Biesbosch vol moet liggen met zonnepanelen om dit te realiseren, zet ik me daar dus niet volledig achter. Dat wil ik wel even gezegd hebben. Dan heel concreet over het programma zelf. Daarvan zou ik toch willen oproepen om bij de aspecten geluid, fijnstof en stank te kijken of daar nog wat stappen gezet zouden kunnen worden. Geluid, voor zover ik het gelezen heb, komt nu helemaal niet terug terwijl in mijn optiek dat ook echt een aspect is van duurzaamheid en een gezonde leefomgeving. Over het warmtenet: wij waren anderhalf, twee maanden terug bij Standic, opslag van oliën en als ik het goed begrepen heb, was de eigenaar zeer geïnteresseerd om zich aan te sluiten op warmtenet. Het energieverbruik van alleen dat bedrijf al, als ik het goed onthouden heb, is vergelijkbaar met een stad van 30.000 inwoners. Dus als ik dan hoor dat we 10.000 huizen aansluiten denk ik: prachtig, maar alleen dat bedrijf aansluiten tikt wel harder aan, denk ik. Dus ik geef het maar mee. Ik weet niet of de directeur er nog steeds achter staat, maar het zou denk ik goed zijn. Dat de afvalscheiding verder omhoog moet, daar zijn wij absoluut voorstander van.

Mevrouw **Van den Bergh** Even nog wat praktische punten, want de meeste punten zijn al naar voren gebracht. Ook het punt wat meneer Veldman zei, daar sluit ik me bij aan, dat we niet al te eng moeten kijken naar alleen dit eiland en daar alles op moeten doen. We leven in een grote wereld. Daarnet gaf ik dat al aan met die vaarwegen en die autowegen. Dat het realistisch is en dat het nog ver weg is en dat de techniek, je weet niet wat die gaat doen, dat vind ik ook heel verstandig om dan daar ook realistisch tegen aan te kijken. Meer samenwerken met partners in de stad. Daar willen wij ook meer de uitwerking van zien. We hoeven helemaal niet alles zelf te doen. Doe dat dan ook niet en maak goede afspraken. Wat wij ons nog wel afvroegen, heeft duurzaamheid, het is natuurlijk heel belangrijk, ik wil niemand tegen de schenen schoppen, maar zit hier nu ook een bezuinigingsopgave op?

De heer **Karapinar** Daar moet juist meer bij, vind ik.

Mevrouw **Van den Bergh** Ik vraag het gewoon even. Afgezien van hoe wij er zelf in zitten, maar is hier geld voldoende voor? Afgezien van wat de politiek wil. Maar ik wil het even van de wethouder horen.

De heer **Oostenrijk** Mag ik dan toch vragen: wat vindt mevrouw Van den Bergh dan zelf? Ze gooit de bal naar een ander, maar wat vindt u zelf?

Mevrouw **Van den Bergh** Ik vind zelf dat er heel slim moet worden omgegaan met de partners in de stad, met commerciële partijen die van alles kunnen doen. De PvdA vindt inderdaad dat de gemeente niet alles zelf moet doen en ik zou het ook heel fijn vinden als die realistische financiële uitwerking er kwam. Want als ik nou hoor dat die subsidie allemaal onder vuur ligt omdat het water ons aan de mond staat, dan denk ik dat

duurzaamheid uitermate belangrijk is, daar ben ik het zo mee eens, maar je kunt niet zeggen: dat is een status aparte. Dat is even globaal, maar verder moet je natuurlijk zo slim mogelijk bekijken wat je met je geld kan doen en zeker als je zegt dat je het allemaal niet zelf doet. Dan denk ik, nou, dan wil ik daar wel eens realistische berekeningen op zien en de afspraken die je met de partners maakt die het graag willen doen. Verder heb ik nog even de lucht. Er is een keer in een duurzaamheidscafé over de luchtkwaliteit van de N3 gesproken. Luchtkwaliteit is een belangrijk onderdeel, maar om daar 80 kilometer in te voeren. Ik bedoel, dat kost geen geld, maar het moet wel overlegd worden. Dat is heel moeilijk, want dat zijn andere overheden, maar wij vinden het toch belangrijk dat die dingen ook gebeuren. De heer Veldman had ook even een opmerking over de zonnepanelen of de zonneweides. We hebben het daar bij de algemene beschouwingen over gehad. U zou kijken of daar ruimte voor was op het eiland van Dordrecht. Ik wil graag weten wanneer daar iets concreets over gemeld kan worden, of daar een realistisch terrein voor gebruikt kan worden. In de krant stond een keer iets over de risico's van windmolens voor de scheepvaart en er werd afgeraden om langs de Kil windmolens te plaatsen. Ik wil vragen, bent u daarvan op de hoogte? Het is een risico voor de navigatiesystemen in de scheepvaart. Wordt er hier rekening mee gehouden of speelt dat hier helemaal niet? Tot slot een klein puntje: Dordrecht plastic tas-vrij. Daar is eerder een motie over aangenomen en ik wilde even nog de stand van zaken weten. Daar willen wij toch opnieuw aandacht voor, zeker in het kader van duurzaamheid.

De gespreksleider Ik wil even wat voor de orde doen. Het is inmiddels vijf over half tien en ik wil toch dit punt afmaken voor de pauze. Eigenlijk hebben we ook nog de rondvragen voor de wethouder staan. We hebben daarna nog een punt over Dubbeldam en nog een gesprek. Dus houdt u er alstublieft rekening mee dat we nog heel wat te doen hebben. De wethouder.

De heer Karapinar Ter interruptie. Net vroeg u aan mij of ik nog een inbreng had, maar ik dacht dat u een vraag bedoelde. Ik heb nog niet gesproken; het kan niet zo zijn dat GroenLinks op het gebied van duurzaamheid geen verhaal heeft. Dat hoort niet. Fijn om te zien dat het college duurzaamheid als speerpunt heeft. Wat GroenLinks jarenlang heeft geroepen en wat voor GroenLinks uiteraard van groot belang was, is nu voor bijna alle partijen ook een speerpunt geworden. Zelfs de VVD. Vorige keer gaf ik nog een compliment aan de heer Breedveld dat hij vijf minuten lang over duurzaamheid sprak. Als ik nu de PvdA hoor, één partij minder dan, zal ik maar zeggen. Maar ja, de meeste punten zijn al genoemd. Isolement van woningen, dat hebben wij minder gezien, moeten wij constateren. De heer De Keizer vroeg daar al meer aandacht voor. De samenwerking met de Fietsersbond op het gebied van fietsbeleid vinden wij uitstekend en die moet volgens mij zo doorgaan. Het fietsbeleid krijgt meer gezicht. Bij de luchtkwaliteit moet gezondheid het uitgangspunt zijn van de metingen en niet de Europese meetformules. Uiteraard: de burgerinitiatieven en het pleidooi van de heer De Keizer ondersteun ik helemaal. Een laatste vraag aan de wethouder: ik wil graag een toezegging dat wij in deze periode in elke wijk een watertappunt kunnen krijgen. Dank u wel, voorzitter.

Wethouder Van der Linden Er werden een paar vragen gesteld over fijnstof, geluid, stank en ook in relatie tot de N3. Je komt daar hier niet heel veel over tegen. Strikt genomen hoort het thuis bij het programma milieu. Dat maakt ook duidelijk dat we daar sterk op handhaving zitten en dat we daar ook veel aan doen. Ik ben het met u eens, de benadering van de fijnstofmetingen is een andere dan datje met een metertje de wijk in gaat. Dat heeft deels ook wel een financiële consequentie. Daar kunnen we best in het kader van milieu hier nog eens over doorpraten, maar dat is een lastig verhaal; dat snapt u ook. Nog even een concrete vraag van mevrouw Van den Bergh. Een zonneweide, er komt er dus eentje op Crayenstein wat ons betreft. Standic is genoemd. U heeft het kaartje gezien met de route van de 17 kilometer warmtenetpijpleiding. Ik heb even niet in beeld hoe ver dat bij Standic vandaan ligt, maar u heeft ook gezien de beweging die gemaakt wordt van laten we zeggen het gas af richting andere vormen van

warmteproductie en warmtegebruik. Ik kan me zo maar voorstellen dat in een vervolgproject ook de bedrijventerreinen wat beter ontsloten worden met een warmtenet, maar er moet natuurlijk wel een business case zijn. HVC is hier de partij in die dit wil en die het ook uitrekent, maar ik kan me heel goed voorstellen dat een bedrijf wat zoveel woningequivalenten produceert aan warmte wel interessant is. Ik zie uw hand bij de knop.

De heer **Veldman** Precies over dit punt, natuurlijk, omdat gewoon mijn onderbuik zegt dat het aansluiten van één zo'n bedrijf een stuk lucratiever is dan te proberen alle huizen van Dordrecht aan te sluiten.

Wethouder **Van der Linden** Dat ben ik helemaal met u eens. Kijk, het is HVC die zegt dat het ze mooi lijkt als ze links of rechts die of die route kunnen volgen. Daar hebben we natuurlijk afstemming over, ook als het gaat om bijvoorbeeld verkeer en afsluitingen en gaten in de grond graven, maar HVC is eigenaar van die business case en dat wou ik ook zo laten. Maar ik weet zeker dat ze daar ook wel met zo'n oog naar kijken. Ik onderschrijf wel wat u zegt, hoor, over energieneutraliteit. Wat betekent dat nou concreet? Ook in 2050 wordt de Dordtse zeehaven gewoon bezocht door zeeschepen. Die kunnen niet allemaal een labeltje krijgen met 'de energie voor dit schip is geproduceerd op het eiland van Dordt'. Dit is deels het gevolg van een definitiekwestie en deels ook van een debat wat u zelf heeft gevoerd in 2012 waarbij vast is gelegd: energieneutraal betekent 'geproduceerd op het eiland van Dordt'. Maar natuurlijk kun je dat nooit op die manier helemaal hanteren, want je bent ook gewoon een eiland wat allerlei bruggen, tunnels en andere manieren heeft om er naartoe te komen en er van af te gaan. Over de samenwerking hebben we al heel veel gezegd. Er waren een paar vragen en opmerkingen over hoe we duurzaamheid moeten zien in relatie tot bezuinigen of juist niet. Als je kijkt naar de financiën en als u de begroting van vorig jaar goed in het hoofd heeft, dan ziet u dat bijna alles wat we doen op duurzaamheid, dat zit in uren. We hebben heus nog wel wat geld, maar dat is niet veel. Dat is enerzijds ook wel makkelijk, want we communiceren ook naar alle mensen in de stad dat het niet om het geld gaat. Natuurlijk is er altijd wel een manier te vinden om iets te doen, maar we gaan geen grote overheidsinvesteringen plegen in elementen rond duurzaamheid. Het gaat om ambtelijke capaciteit die we goed kunnen gebruiken; deels om een overheidsrol in te vullen bij de regelgeving; structuurvisies maken. In totaal ongeveer 6 fte gaat het om en deels ook om de communicatie op gang te brengen en te houden, hier in het gebouw, maar ook met andere partijen in de stad. Daarnaast is er een budget in de vorm van wat projectgeld, maar dat is echt heel beperkt. Ik denk dat ik daarmee bijna alles gehad heb, behalve de vraag van de heer Karapinar naar de watertappunten. Ik kan daar geen toezegging op doen, meneer Karapinar. Ik wil daar best eens op terugkomen bij u, maar ik kan daar absoluut geen toezegging op doen. Nee.

De heer **Nederhof** Ik had nog een vraag gesteld over Kil wind en over die vergunningsaanvraag, dat was 7,5 tot 12 megawatt. Is dat exclusief Kil Wind?

Wethouder **Van der Linden** Ja, dat is exclusief, want de vier windmolens die al in vergunning zijn, horen daar niet bij.

De heer **Nederhof** Jaja, en dat is eigenlijk een mogelijkheid voor particulier initiatief?

Wethouder **Van der Linden** Voor een deel wel.

De heer **Nederhof** Dat is niet hetzelfde als burgerparticipatie, of wel?

Wethouder **Van der Linden** Het is wel overlap. Kijk, een burgerinitiatief begint helemaal bij de burger. Als je zegt, we willen investeren in een windmolen, dat is een dure investering...

De heer **Nederhof** Daar zijn ook commerciële belangen bij.

Wethouder **Van der Linden** Zeker. Maar het kan heel goed zijn dat er partijen zijn die zeggen, wij hebben grond die best geschikt zou kunnen zijn voor een windmolen. Als we die gaan realiseren willen we daar heus zelf in investeren, maar daarnaast willen we collectieven ruimte bieden om dat ook te doen.

De heer **Nederhof** Toch die ambtelijke kosten nog even. Is die doelstelling in 2050 realistisch? Daar blijven wij mee zitten. Met de huidige toegepaste alternatieve energiebronnen die we ter beschikking hebben en natuurlijk kunnen we heel Dordt blijven oproepen, dat vind ik een goed idee: doe wat aan je huizen, we hebben dat 30 jaar geleden ook gehad met isoleren. Dat is heel goed, maar met de huidige alternatieve energiebronnen die we hebben is vier keer 8 ton een hoop geld. Als je dan toch ziet dat je die doelstellingen niet gaat halen, dan roep ik toch weer op: stel dat je binnen tien jaar enorme mogelijkheden hebt met dat waterstof, dus niet alleen voor auto's, want alles gaat in een enorme versnelling, dan zijn we dus pas in 2025. Dus wees waakzaam, zeggen wij, met de subsidies in miljoenen uitgeven voor tijdelijke middelen. Dat is onze grootste angst.

Wethouder **Van der Linden** Als je 42 jaar terug denkt, toen hadden we 1972 en toen was het rapport van de Club van Rome. Ik heb het boekje nog in huis, het was van mijn opa. U heeft het allemaal in huis natuurlijk. Mijn opa was een lezer die altijd heel veel kraste en streepte in zijn boeken; dat doe ik nooit. Er staan heel veel dingen in dat rapport waarvan we denken dat het hartstikke relevant is en ook dingen waarvan we zeggen: dat is zo niet gebeurd. We moeten niet de illusie hebben dat wat wij hier nu aan deze tafel verzinnen, dat dat over 35 jaar exact zo gaat gebeuren, of dat er dan niks nieuws gebeurd zal zijn. Ik ben er heel erg voor dat wij niet hebben gezegd: we willen veel geld reserveren, maar wij willen capaciteit reserveren. Denkcapaciteit, praatcapaciteit en capaciteit om dingen in gang te zetten zodat je ook flexibel kan zijn in watje doet. Ik sluit helemaal niet uit dat we bijvoorbeeld nog heel lang met elektrische voertuigen zitten die we nu hebben, maar ik sluit ook niet uit dat we over vijf of tien jaar inderdaad een schaa sprong in waterstof gaan maken. Wendbaarheid.

Mevrouw **Van den Bergh** Die windmolens aan de Kil, daar weet u van? Voor het scheepvaartverkeer?

Wethouder **Van der Linden** Ja, scheepvaartverkeer. Daar ben ik aan voorbij gegaan. Ik weet dat dat beweerd wordt. Ik weet ook dat Rijkswaterstaat dat weet. Binnenkort heb ik weer overleg met Rijkswaterstaat over een aantal zaken en dan komt dit ook aan de orde.

De **gespreksleider** Oké. Er ligt een raadsinformatiebrief voor ons. Daar hebben we over gesproken, we hebben een presentatie gehad en een inspreker. Mijn vraag is of de raadsinformatiebrief zoals we die nu hebben besproken ook voor kennisgeving kan worden aangenomen en kan worden doorgeschoven met al dan niet een stemverklaring naar de eerstvolgende raadsvergadering. Met een stemverklaring, hoor ik de heer Tiebosch zeggen. Akkoord?

De **gespreksleider** Er was nog een vraag van Mevrouw Van den Bergh aan de wethouder over het parkeren.

Mevrouw **Van den Bergh** Ja, u had beloofd om het eerste kwartaal te komen met de resultaten van het gratis parkeren op straat op zondag, naar aanleiding van de koopzondagen en wij wilden weten of die rapportage al onderweg is en de resultaten daarvan.

Wethouder **Van der Linden** Die is nog niet onderweg. Er wordt aan gewerkt op dit moment. Ik meen dat ik hem over een paar weken zelf krijg. We nemen hem ook mee in de discussie over parkeren, wantje kunt nog veel meer dingen met parkeren, rond Agenda voor de Stad. Dus hij komt er aan.

De heer **Karapinar** Ik heb enige weken terug de vraag gesteld over die ballonnen met Koningsdag. Het is bijna Koningsdag; krijgen we nog daarvoor een antwoord of komt het na Koningsdag?

Wethouder **Van der Linden** Ik was niet bij die vraag aanwezig, maar ik heb wel begrepen via de zijlijn dat er nu geen plannen zijn om op Koningsdag, bij ons tenminste, ballonnen op te laten.

De heer **Karapinar** Dat is heel fijn om te horen. Toen ik de vraag stelde was mevrouw Reynvaan aanwezig. Zij zou het doorgeven.

De **gespreksleider** Goed. Meneer Oostenrijk had ook nog een vraag. Dat is de laatste geloof ik, voor de wethouder?

De heer **Oostenrijk** Ik ben in verwarring, want ik denk telkens dat we weer verkiezingen krijgen. Drie weken na dato kom ik nog bijna overal verkiezingsborden tegen. Wat is daarvan de reden?

Wethouder **Van der Linden** Dat is een hele goede vraag. Ik weet het eerlijk gezegd niet. Ik constateer wel dat sommige verkiezingsposters langer meegaan dan anderen.

De heer **Oostenrijk** Ik heb het dus niet over de posters, ik heb het over de borden. Ik weet wel bij de poort van Dubbeldam, daar is hij weggehaald, maar wat daar dan weer de reden van is, dat weet ik weer niet.

Wethouder **Van der Linden** Ik krijg net te horen dat die borden nog een zekere functie gaan vervullen in het kader van Koningsdag.

PAUZE

5. BEANTWOORDING DOOR HET COLLEGE VAN DE BRIEF WERKGROEP NIEUW DAMPLEIN DUBBELDAM OVER INRICHTINGSPLAN NIEUW DAMPLEIN

De **gespreksleider** Ik wil beginnen met het volgende agendapunt. Dat is de beantwoording door het college van de brief van de werkgroep Nieuw Dubbeldam, het inrichtingsplan Nieuw Damplein. Ik heb daarstraks niet gevraagd wie de woordvoerders zijn. BETER VOOR DORDT is met drie personen en dat wordt, als er gesproken wordt, de heer Nederhof en bij het CDA is dat de heer Oostenrijk. Inmiddels is ook mevrouw De Smoker bij het vorige onderdeel halverwege aangeschoven, ik zeg dat even voor het verslag en is mevrouw Jager inmiddels vertrokken. Damplein. Dat wil zeggen, er is een brief. Namens het college is aanwezig mevrouw Reynvaan met de ondersteuning van de heer Rupert van der Voort. CDA en D66 hebben om bespreking gevraagd en dan gaat het met name over verwachtingsmanagement over de ontwikkelingen op het plein in relatie tot het achterstallig onderhoud en het genoemde jaartal. Wie mag ik het woord geven?

Mevrouw **De Smoker** Met name het antwoord dat vanuit het college richting de initiatiefnemers rondom renovatie Damplein is gegaan, heeft ons eigenlijk wel getriggerd. Omdat er in de brief geschreven staat 'Helaas is gebleken dat het niet het geval is dat er extra middelen zijn. Op zijn vroegst zijn er in 2017 middelen beschikbaar voor een herinrichting van Damplein'. Wij vinden het verbazingwekkend dat dat zo neergezet wordt, omdat wij nergens in de meerjarenplannen van de wegen hebben aangetroffen

dat het Damplein er dan op staat. 2017 vinden wij eigenlijk ook wel weer een cruciaal jaar; dan zit je ongeveer een jaar voor de verkiezingen. Eigenlijk moet je dan gewoon nu al, vinden wij, hom of kuit geven. Of je geeft aan waarvan het echt betaald gaat worden en je zet bewoners en andere organisaties in positie, maar laat ze alsjeblieft niet in 2017 met een ontgoocheling blijven zitten dat er weer niets komt. Dat is wat wij mee willen geven en wij vinden het heel erg jammer dat dit zo in die brief verwoord staat, want we willen geen valse verwachtingen wekken.

De heer **Breedveld** Dit is meteen mijn woordvoering, maar het is wel aanvullend. Wij hebben ons tijdens de verkiezingsperiode ingezet om van het Damplein een gezelliger dorpsplein te maken. We weten dat het behoorlijk leeft in Dubbeldam. Ik heb nog een foto gevonden dat mijn collega Maarten en zelfs Dirk Pols zit nog op zijn knieën, dat is in maart 2014, met een schaakspel op het Damplein. Nog niet echt gezellig op het Damplein. Nou ja, goed, het leeft dus. In die werkgroep hebben wij ook gezeten, werkgroep Damplein. We hebben daar ook aangegeven dat het een gezamenlijke inzet moet zijn van ondernemers die ook belang hebben bij een beter plein, en de gemeente. Zo weten we dat er bijvoorbeeld veel ondernemers interesse hebben in een horecaplek op het Damplein. Denk bijvoorbeeld aan zoiets als Boekmans bij Stadspolders. De vraag aan de wethouder is hoe het is gesteld met de randvoorwaarden daarvoor, voor een horecaplek? Is de gemeente daar voldoende op voorbereid c.q. het bestemmingsplan? Daarnaast weten we dat de Plus gaat verbouwen. Is er al bekend wanneer daarmee een aanvang gemaakt gaat worden? Wat de VVD betreft houden we dus vast aan de lijn dat het niet weer een verkiezingsitem moet worden in 2018, maar dat we er alles aan doen om binnen de financiële werkelijkheid die er nou eenmaal is, dat toch deze periode nog concrete beslissingen genomen worden. Het is ook in de lijn met wat de VVD al eerder heeft aangegeven, dat onderhoud wegen zoveel mogelijk naar voren gehaald moet worden en vooral ook voor de oostelijke wijken, dus ook Dubbeldam. Dus, zoals door de wethouder in haar brief beschreven, dat er wellicht na 2016 wel ruimte komt in het naar voren halen van wegenonderhoud om wat op het Damplein te kunnen gaan doen. Wat ons betreft dus alle registers opentrekken om die ruimte te vinden om daarmee te voorkomen dat we in 2018 met hetzelfde verkiezingsitem weer de boer op moeten.

Mevrouw **De Smoker** Mag ik een vraag stellen aan de heer Breedveld? Meneer Breedveld, wat vindt u dan nu, want dat hoor ik u niet vragen, van wat er geschreven wordt? Van: u krijgt in 2017 helderheid, wetende, u schetste het zelf, dat het op dit moment niet mogelijk is? Ik ben benieuwd naar de mening van de VVD hierover.

De heer **Breedveld** Wij hebben al eerder de vraag gesteld om toch te kijken binnen het beschikbare budget om het wegenonderhoud naar voren te halen en dat gaat altijd om keuzes.

Mevrouw **De Smoker** Hij staat er niet in op dit moment, in de meerjarenplanning. U gaat hem ver naar voren halen. Dan laat u er iets anders voor schieten. Wat wilt u er voor laten schieten?

De heer **Breedveld** Dat zal altijd een keuze zijn. De VVD is een partij die heel goed keuzes kan maken, dus ik kan een hele rij opnoemen waar we in moeten kiezen, maar we hebben ook te maken met een coalitie natuurlijk. Maar goed, daar waar mogelijk willen wij in ieder geval pleiten, als er ruimte is om het naar voren te halen. Dat is de concrete vraag.

De **gespreksleider** Dat is het antwoord. Dan mag de heer Oostenrijk hier nog op aanvullen.

De heer **Oostenrijk** Ik wil hier niet op aanvullen. Ik wil mijn verhaal straks vertellen.

De **gespreksleider** Dat zijn er meer die dat willen.

De heer **Oostenrijk** Dat verhaal heeft mede als kern hetgeen nu wordt geroepen.

De **gespreksleider** U krijgt nu het woord, mede omdat u één van de partijen was die om bespreking had gevraagd.

De heer **Oostenrijk** Dank voor de reactie van de wethouder. Dat geeft in ieder geval enige helderheid op de problematiek, die natuurlijk met name zijn basis heeft in de financiële situatie. Er staat in die brief dat zelfs met extra financiële middelen er op korte termijn geen aanpak mogelijk is. Op zijn vroegst 2017, maar de prioriteiten na 2016 zijn nog onzeker; even kort de kern. De CDA-fractie kan het waarderen dat er tijdig contact met de werkgroep wordt opgenomen om gezamenlijk de planvorming ter hand te nemen. Projecten zijn zeker succesvol als zij kunnen bogen op een vooraf gecreëerd breed draagvlak. Dat hebben we kunnen constateren, dat de werkgroep dat ook in het vroege najaar van 2013 heeft gepoogd door verschillende belanghebbenden vanaf de start bij het denkproces te betrekken. Zoals winkeliers, direct omwonenden, eigenaren van winkels en politici van BETER VOOR DORDT, VVD en CDA. In de aanloop naar de verkiezingen hebben we kunnen constateren dat de werkgroep zich daarbij in haar enthousiasme...

De heer **Nederhof** U heeft het over een werkgroep. Ik zie hier bovenaan de brief de heren 't Lam, Lugt en Oostenrijk staan. Welke rol is u daarin toebedeeld, in die werkgroep? Kan dat als raadslid, voorzitter van een werkgroep?

De heer **Oostenrijk** Als ik met mijn verhaal klaar ben, dan kunt u daar een oordeel over hebben.

De heer **Nederhof** Maar dit is meer een principekwestie, of dat kan.

De heer **Oostenrijk** Ik ben geen belanghebbende, anders dan dat ik me inzet voor het wel en wee van de stad.

De heer **Nederhof** Daar heb ik toch mijn twijfels bij. Er zitten natuurlijk ook commerciële partijen achter.

De heer **Oostenrijk** Ja. Er zijn meer situaties waarin dat bestaat.

De **gespreksleider** Goed. Meneer Oostenrijk zei dat hij daar dadelijk nog antwoord op kan geven. Dan zou het antwoord ook bij u duidelijk zijn. Meneer Oostenrijk.

De heer **Oostenrijk** De CDA-fractie heeft kunnen waarnemen dat deze geluiden voor de werkgroep stimulerend hebben gewerkt, resulterend in de presentatie van het plan aan de wethouder op 8 oktober 2014. Abusievelijk staat er 2015 in de brief, maar dat is verder geen punt. De vraag is gerechtvaardigd op hoeveel draagvlak dit gepresenteerde plan kan rekenen. De werkgroep is van mening dat ze daar een serieuze invulling aan heeft gegeven, maar dat is een subjectieve waarneming. In dat licht gezien kan de CDA-fractie zich vinden in de gedachte dit plan aan te wijzen als een place making project. Men heeft meegegeven dat dit een door de gemeente op te zetten pilot is voor het toepassen van een nieuwe onderzoeksmethode om in de voorbereidingsfase een geborgen draagvlak voor plannen te creëren. Dat leidt zonder meer tot een langere voorbereidingsfase, dus ogenschijnlijk tot het gedeeltelijk overdoen van de werkzaamheden van de werkgroep en tevens tot uitstel in de tijd. De netto resultante kan wellicht een beter resultaat opleveren en dat telt. De CDA-fractie kijkt dan ook met belangstelling uit naar de aanzet van deze voornemens. Weer terug naar de inhoud van de brief van de wethouder als het gaat om het tijdpad voor realisatie. Soms is het voor

een eenvoudig burgerraadslid lastig om te analyseren wie nu precies portefeuillehouder is. In dit geval, als het gaat om het beleid inzake het wegenonderhoud. Het Damplein valt daar immers ook onder. Deze informatie is voor mij van belang voor de inhoud van het vervolg van mijn inbreng. Kan mevrouw Reynvaan mij daarbij helpen? De brief rept over een uitvoering op zijn vroegst in 2017. Wat moet ik met mijn recente waarneming dat het project Damplein staat vermeld in de meerjarenbegroting 2016? Ik heb het met eigen ogen gezien. Ik weet uit mijn werkervaring dat meerjarenplannen niet in beton zijn gegoten en dus qua inhoud kunnen wijzigen. Dat vind ik dan ook meer dan begrijpelijk. Echter, de brief meldt, al eerder gememoreerd, dat de prioriteiten na 2016 onzeker zijn. Dus als die in 2016 staat vermeld, dan kun je daaruit concluderen dat het dus niet onzeker is, maar daar wil ik soepel in zijn. Dat leidt me, in het verlengde daarvan, tot de vraag hoe we als commissie meer inzicht kunnen krijgen in de opzet van deze meerjarenplanningen en de wijze waarop omgegaan wordt met het maken van keuzes bij bezuinigingen. Het lijkt de CDA-fractie in dat licht van belang om daarbij naast de zuiver technische aspecten ook de mate van impact mee te wegen wat uitstel betekent voor burgers van een stadswijk. In dat licht is het evident dat het Damplein voor Dubbeldammers een majeur thema is. Transparantie is daarbij een groot goed. Ik zou nog veel meer kunnen zeggen over de inhoud van meerjarenplanningen 2015, 16 en 17, maar als ik de toezegging krijg, nu of later, dat dit binnenkort mogelijk is met de betreffende wethouder, dan zal ik de inhoudelijke opmerkingen over de inhoud van deze plannings achterwege laten.

Mevrouw **De Smoker** Ik krijg een beetje een raar gevoel nu hierbij, meneer Oostenrijk. Als ik u aan de ene kant hoor praten over 'ik ben voorzitter geweest van de werkgroep' en aan de andere kant als ik hoor dat in de werkgroep drie politieke fracties waren vertegenwoordigd., als ik het nu even richt op u, meneer Oostenrijk, dan heb ik zoiets van: vraagt u dit nu vanuit de werkgroep of vraagt u dit vanuit de CDA-fractie?

De heer **Oostenrijk** Ik heb om de paar zinnen het woord CDA genoemd.

Mevrouw **De Smoker** Nee, u bent begonnen met, zeker de eerste twee alinea's van uw betoog, ik ken uw briefje niet, namens de werkgroep te spreken.

De heer **Oostenrijk** Nee. Luistert u de band maar terug.

Mevrouw **De Smoker** U brengt mij een beetje in een vervelende positie, want ik zit hier gewoon voor een politieke vraag, om daar een antwoord op te halen. Ik hoor nu opeens een heel ander pleidooi rondom place makings trajecten en inzicht in meerjarenplanningen. Ik vraag me echt in oprechtheid af hoe de diverse fracties hier in zitten. Ik had daar op voorhand gewoon een beter beeld bij willen hebben.

De heer **Oostenrijk** Ik heb mij ambtelijk laten adviseren; daar kan ik niks aan doen.

Mevrouw **De Smoker** Pardon, maar u zit hier toch gewoon als politieke vertegenwoordiger van uw fractie een politiek standpunt neer te leggen, neem ik aan?

De heer **Oostenrijk** Daar ben ik mee bezig, ja. Dus wat is uw probleem?

Mevrouw **De Smoker** Mijn probleem is dat ik nu even niet heel goed begrijp, met uw betoog, welke pet u eigenlijk op heeft.

De heer **Oostenrijk** Ik heb maar één pet op en dat is de CDA-pet.

De **gespreksleider** Daarvan nemen we kennis.

Mevrouw **De Smoker** Dat is goed om te horen; dan ga ik vanaf nu dat ook zo beoordelen op wat u zegt.

De heer **Oostenrijk** Dat mag altijd.

De heer **Karapinar** Ik heb maar één vraag. Ik ben gewoon een beetje verbijsterd, of misschien heb ik het helemaal mis. Is de vraag om het naar voren te halen omdat verschillende partijen beloftes hebben gedaan? We hebben gewoon een planning volgens mij, met wegenonderhoud en daar moeten we ons als raad aan houden. Als een groep bewoners, sorry dat ik het zeg, herrie maken, schreeuwen of de mogelijkheid hebben om hun wensen kenbaar te maken, gaan we dan gelijk als gemeente de planning omgooien en dat naar voren halen? Ik begrijp het even niet. Ik wil graag echt een duidelijk antwoord van de wethouder of dat zo gaat of niet. Want dan heb ik ook een andere planning, als dat zo gaat.

De heer **Oostenrijk** Ik wil graag reageren op de woorden van de heer Karapinar.

De heer **Karapinar** Ik heb het aan de wethouder gevraagd, maar gaat uw gang.

De heer **Oostenrijk** Jawel, maar ik heb dan zeker niet duidelijk genoeg gezegd dat ik heb geconstateerd dat het Damplein en ik ga geen bedrag noemen, maar het staat er letterlijk in euro's vermeld, staat vermeld, voor alles wat het waard is, want ik heb ook gezegd dat ik gevoelig ben voor nuance, ook in de jaren, ik heb alleen geconstateerd dat het in de jaarplanning 2016 staat. Dat is het enige wat ik zeg.

De **gespreksleider** Dan stel ik voor dat we ons ook beperken tot dat gedeelte van het betoog van u, meneer Oostenrijk. Dat is de kern die we vooraf hebben afgesproken, om daarover te spreken. Dus alle andere zaken die er inmiddels bij gehaald zijn: prima, maar niet op dit moment. Dan ben ik er voorstander van om dat op een later moment op een andere manier te agenderen. Er ligt nu een antwoord van een brief op een aantal vragen van u en die staan op deze agenda. Ik wil aan mevrouw Reynvaan vragen om daar in eerste instantie nu op te reageren.

Mevrouw **De Smoker** Voorzitter? Dan geldt dat ook voor de vragen van de VVD.

De **gespreksleider** Ja.

De heer **Breedveld** Ik wil daar toch even op reageren, want mijn woorden worden nu uit zijn verband getrokken. We onderschrijven de wethouder in haar brief, heel duidelijk, maar in de brief staat ook dat er wellicht in 2016 wel ruimte komt. Op dat moment willen we als VVD pleiten om op dat moment en niet eerder dan dat moment, wel die prioriteit mee te wegen die wij graag willen geven aan het Damplein.

De **gespreksleider** Dat is precies wat ik bedoelde met dat woordje 'het jaartal'. Dat stond ook centraal, daar hebben we het met elkaar over gehad vorige keer, dat dat in ieder geval een vraag is aan de wethouder. Ik wil mevrouw Reynvaan in eerste instantie nu toch het woord geven om met name over die zaken waar we ook afspraken over gemaakt hebben, aan de orde te stellen.

Wethouder **Reynvaan** Dank u wel. Zoals u allen weet hebben we vanaf 2016 extra middelen voor onze uitvoering van de wegeaanpak. Het Damplein staat in onze meerjarenbegroting in 2016-2017. Dat betekent dat er dan gekeken wordt naar de technische staat van het Damplein en de technische verbeteringen die op dat moment nodig zijn. Dus zo zit het op dit moment in de planning. Als er nu meer verwacht wordt rondom het Damplein en of dat nu gaat in het kader van place making of hoe we dat ook noemen, wat althans betekent dat we dat met meerdere participanten een invulling gaan

geven, dan worden er extra eisen, extra inbreng verwacht en dat zullen we dan ook nader moeten bezien. Maar de technische staat en de technische aanpak van het Damplein staat dus in onze meerjarenplanning voor 2016-2017.

De **gespreksleider** Wie wil daar op reageren?

De heer **Karapinar** Bedankt voor de uitleg, wethouder. Het is heel helder. Het gaat om technische mankementen of wat dan ook en niet om een herinrichting zoals bedoeld door onder andere de VVD.

Wethouder **Reynvaan** Het is altijd zo dat wanneer wij een bepaald gebied of straat gaan herinrichten vanwege een technische oorzaak, altijd ook kijken naar de inrichting zoals die was of zoals die wenselijk is op dat moment, altijd bezien met de middelen die we daarvoor beschikbaar hebben.

De heer **Nederhof** Zelfs in ons verkiezingsprogramma staat het ook, dat het Damplein ontzettend veel aandacht nodig heeft. Er moet ook wat gebeuren; dat roepen wij natuurlijk ook al wat jaartjes. Kijk, het belangrijkste vinden wij toch: dat jaartal is duidelijk voor ons, wij wachten dat af. We hopen dan toch, als die mensen die daar omheen wonen, want het is ook deels opgesteld uit commerciële overwegingen, dat dan die plannen bij elkaar komen en dan kun je pas zien wat de financiële uitkomst wordt. Zo zie ik het. Kijken: en wie betaalt er mee? Ik heb ook die presentatie gezien. Fantastisch, enthousiast en passievol, maar dat is altijd als je iets brengt, maar het gaat er natuurlijk toch om wie het gaat betalen. De architect was duidelijk: hij wilde een mooi plein, aan die kant een hoge muur, en die kant en die kant, maar de heer Groenendijk, gaat die investeren? Daar wil ik nu geen antwoord op hebben, maar dat zijn wel partijen wat de hele boel kan tegenhouden. Wat hier staat, is voor ons duidelijk.

De **gespreksleider** Meneer Breedveld, u had in tweede instantie ook een kort woordje. Is daarmee het antwoord voldoende?

De heer **Breedveld** Ja hoor, ik denk dat we op één lijn zitten wat dat betreft. Ik heb even gehint ook op mogelijke andere initiatieven en die zullen dan denk ik ook meegewogen worden. Zoals een horecabestemming en wat dat dan doet met de gewenste herinrichting op dat moment; als dat überhaupt aan de orde zou zijn.

Mevrouw **De Smoker** Op zich is het antwoord van de wethouder helder. Het had ons meer geholpen als dat dan ook zo in de brief had gestaan, als u zegt: we kijken dan naar de technische staat van het Damplein en de technische verbeteringen die dan nodig zijn. Er zou misschien dan ook nog uit kunnen komen dat dat enkel gewoon kleine technische ingrepen zijn en nog geeneens een herinrichting. Dat geeft wel wat meer helderheid tegenover de initiatiefnemers.

Wethouder **Reynvaan** Het is altijd zo dat de technische staat leidend is in deze, dus dat we iets aanpakken omdat het technisch noodzakelijk is. Altijd is het zo dat we dan ook kijken naar wat er wenselijk is of wat er mogelijk is in verband met de herinrichting. Dat is onze gewone gang van zaken; vandaar dat we het waarschijnlijk niet hebben opgenomen.

Mevrouw **De Smoker** Kijk, dat begrijpen wij met elkaar, maar bewoners die een initiatief nemen en organisaties, commerciële instanties die zich daarbij aansluiten, die zijn dat niet zo gewend. Ik pleit er wel voor dat dat helderder was geweest en dat het dan niet mensen eventueel op een hoopvollere gedachte zet dan dat wij nu met elkaar bedoelen.

De heer **Nederhof** Dus eigenlijk wat ik net zei. Die plannen van dat technische herinrichten, hoe je het noemen wilt, die plannen moet je dan samen laten komen, dat er

duidelijkheid is waar je naar toe wilt op dat moment. Dat is toch het verhaal? Dat denk ik, dat het goede streven is. Dat alle partijen meedoen rond die tafel, en wat de gemeente normaal in haar onderhoud doet en wat de bewoners en commerciële partijen willen. Dat is eigenlijk de strekking van het verhaal.

Mevrouw **De Smoker** Daar nog even op reagerend: dat kan zijn dat dat er uit komt, maar het kan net zo goed zijn dat je een paar dingen recht legt, wat vlakker maakt en er dan mee klaar bent. Dat kan net zo goed.

Wethouder **Reynvaan** Het is zo dat deze werkgroep bij elkaar is geweest, meerdere keren kennelijk. Als gemeente zijn we daar één keer voor uitgenodigd en toen konden we niet. We hebben een presentatie gehad en tijdens die presentatie heb ik ook heel duidelijk gezegd dat wij geen geld hebben voor een luxe herinrichting.

De **gespreksleider** Meneer Oostenrijk, om af te ronden?

De heer **Oostenrijk** Het verwondert mij dat er nu zo badinerend wordt gedaan over burgerinitiatieven. Als er iets een burgerinitiatief is, dan is dit het wel. Ik vind de gedachte, die zijn ook door anderen geuit, natuurlijk vanzelfsprekend dat je de technische aspecten moet kunnen verweven met initiatieven. Dan kijk je waar je op uit komt, maar het gesprek moet je kunnen aangaan, zoals we op zoveel plekken aangaan. Ik wijs nog maar even op de herinrichtingen en dat is ook niet het recht leggen van stenen, zoals bij diverse woonerven in Stadspolders gebeurt. Ik heb ook gezien dat in de begrotingen 2015 en 2016 opgeteld daar ongeveer vijf miljoen aan gespendeerd wordt. Daar hoort u me niet over spreken, maar dat zijn ook samensmeltingen van technisch herstel en de inspanningen van burgers om zo goed mogelijk de kwaliteit te bewerkstelligen.

De **gespreksleider** Ik denk dat de wethouder duidelijk is geweest. Laten we ons tot het antwoord van de wethouder, wat dat betreft, beperken.

Mevrouw **De Smoker** Ik wil daar toch even op reageren, op wat de heer Oostenrijk zegt. De vijf miljoen die er is gekomen, is gekomen dankzij vele inspanningen, moties en amendementen vanuit de raad omdat we met elkaar hebben geconstateerd dat we ongeveer zo'n 134 miljoen achterstand hebben in ons wegonderhoud. Dat is punt één. Ten tweede. Als u noemt dat u het jammer vindt dat er zo omgegaan wordt met een burgerinitiatief, kan ik twee uitersten schetsen. Aan de ene kant, afgelopen raadsvergadering kan ik ook zeggen vanuit mijn positie: hoe gaat uw partij om met een burgerinitiatief als we het hebben over plan Doelesteyn? Is misschien een beetje flauw. Aan de andere kant: als u dit een burgerinitiatief noemt en ik ben altijd blij dat er plannen komen vanuit de burgers, daar moeten we ook naartoe richting Agenda voor de Stad, richting een participatiesamenleving, dan wordt het hoog tijd dat wij met elkaar een definitie van burgerinitiatieven goed formuleren en daar criteria aan hangen. Want om hier zo ons over één kam te scheren dat wij een burgerinitiatief, zoals u dit nu bestempelt, niet serieus nemen, vind ik heel erg jammer.

De heer **Nederhof** Deels sluit ik mij daarbij aan. Badineren is zeker niet de bedoeling. Maar goed, burgerinitiatief, inderdaad bij Doelesteyn kom je daar ook achter, dat daar andere begrippen liggen. Ik heb een heel ander idee bij een burgerinitiatief. Maar goed, hier zitten commerciële partijen achter; bij Doelesteyn ook trouwens, maar goed, het gaat er mij even om, laatste vraag, er zat een begroting bij. Bij dat deel 2, wat moet ik....

De heer **Oostenrijk** Dat is destijds gepresenteerd.

De heer **Nederhof** Wie heeft die opgesteld?

De heer **Oostenrijk** Dat is nu niet onderwerp van gesprek, maar dat is destijds bij de presentatie van het plan als bijlage toegevoegd. Dat is een begroting die door een ter zake kundige, voor wat het waard is, is opgesteld.

De heer **Nederhof** Niet vanuit het ambtelijk apparaat?

De **gespreksleider** Niet vanuit het ambtelijk apparaat. Ik wil de vraag aan u voorleggen of de beantwoording zoals die is gedaan door het college als afgedaan beschouwd kan worden. Ja? Hartelijk dank. Dan is dat vastgelegd. Dat betekent dat we toch gelukkig nog ruim een half uur over hebben voor het laatste agendapunt.

6. GESPREK OVER DE AGENDA VOOR DE STAD OP HET DOMEIN OPENBARE RUIMTE

De **gespreksleider** Benen op tafel, maar ik vind de tafels wat hoog. Het is een openbare bijeenkomst waarin we met elkaar in gesprek zullen gaan over de Agenda voor de Stad op het domein openbare ruimte. Het is een informeel gesprek wat we met elkaar hebben; daar is met name op aangedrongen. Naast wethouder mevrouw Reynvaan is meneer Booij aanwezig. Van de wethouder hebben we een presentatie ontvangen. Daar zullen we zo dadelijk mee gaan starten. Die is op iBabs mee te lezen. Misschien dat de wethouder nog vooraf een paar woorden wil spreken? Want we hebben de tijd heel hard nodig om alles ook nog gepresenteerd te krijgen.

Wethouder **Reynvaan** Ik zal het heel kort houden. We zijn in het kader van de Agenda voor de Stad in gesprek met de stad, ook over de openbare ruimte omdat ook daar een bezuinigingsopgave ligt. Er zijn verschillende gesprekken in de stad geweest door vertegenwoordigers van Stadsbeheer. De raad heeft gevraagd haar mee te nemen in die besluitvorming richting Agenda voor de Stad en dat is de opzet van deze avond. Er is gevraagd om een presentatie. Het zal een korte presentatie zijn en dan hopen wij vanuit de raad kaders mee te krijgen, ook om een verdere uitwerking te kunnen maken richting de Agenda voor de Stad.

De heer **Booij** Laat ik beginnen met me voor te stellen. Ik ben Jan Booij en ik werk bij Stadsbeheer op het gebied van openbare ruimte. Ik ben projectleider bij Stadsbeheer als het gaat om de Agenda voor de Stad op het domein openbare ruimte. Ik vind het allereerst fijn en ook goed dat we hier met elkaar op een informele wijze het gesprek kunnen voeren. Dank alvast aan de voorkant daarvoor. Ik ga u heel kort meenemen in hetgeen vooraf ging aan deze vergadering in de afgelopen vier maanden. Veruit het belangrijkste deel van dit half uur tot drie kwartier zal gaan over wat uw opinie is op het punt van het belang van de openbare ruimte en welke kansen u ziet. Ik ben in november geïnformeerd over wat onze opgave was: organiseer het gesprek met de stad en ga echt op onderzoek uit naar wat die kracht in de samenleving is. Het is vanavond al een aantal keren in de voorgaande onderwerpen aan de orde geweest; participatiesamenleving hoorde ik net. In het kader van duurzaamheid samenwerking met bedrijven. Eigenlijk zijn er veel van die onderwerpen die jullie net met elkaar hebben behandeld ook van toepassing op dit onderdeel. Tegelijkertijd zit er ook gewoon een financiële taakstelling aan vast: kom met 500.000 euro aan concrete voorstellen over hoe je denkt die Agenda voor de Stad ook geld te laten opleveren. Daar zijn een aantal zoekrichtingen voor geformuleerd. In het raadsstuk van november zijn ze wat samengevat en wat mooier omschreven, maar in feite gaat het over deze punten. De eerste gaat over: welke kwaliteiten hebben we nou in de stad? Mag dat variëren als partijen of andere maatschappelijke organisaties of bewoners daar een extra inspanning of juist een mindere inspanning voor doen? Het tweede is een zeer technisch verhaal. Dat gaat over asset management. Misschien kan ik dat het beste duiden met een mooi voorbeeld. Normaliter, op basis van kennis en ervaring in den lande, baggeren we alle havens één keer in een aantal jaren. Wat zou er nou gebeuren als je die haven niet in zo'n cyclus

baggert, maar daar een keer wat meer risico in durft te nemen en dat wat langer monitort; zou je dan niet effectiever en efficiënter met je geld om kunnen gaan? Natuurlijk nemen de risico's toe en het zou een keer kunnen gebeuren dat er een keer een boot vast komt te liggen in Dordrecht; dat wil je denk ik niet, maar hoe erg is dat dan ook weer? Daar kan je met elkaar een discussie over hebben. Het toepassen van innovaties. U heeft vanavond vrij lang stil gestaan bij het thema duurzaamheid. Stadsbeheer is daar ook een aantal keren in genoemd. Het klopt dat wij het afgelopen jaar op het gebied van innovaties enorm veel hebben gedaan met duurzaamheid als het gaat om led toepassingen en dat soort dingen. Die ontwikkelingen gaan zeer snel. Beleid- en regeldruk verminderen. Wij zijn echt een uitvoeringssector, dus wij maken niet zo heel veel beleid. Dat zijn over het algemeen wat kleinere beleidsnotities. Maar we hebben wel een aantal regels waar we mee te maken hebben, waar we vergunningen voor verstrekken. Dat zit ook bij de stukken genoemd, maar dat gaat dan met name over kapvergunningen of inritvergunningen of het leggen van kabels en leidingen of het afsluiten van de openbare weg als er een evenement is, zoals bij Koningsdag. Daar hebben wij regels voor. De laatste, maar zeker niet de minste: het aanpassen van de kwaliteitsniveaus. Dan kan je denken aan twee onderdelen. Dat kan gaan over de kwaliteit buiten op straat of op de inrichting. Weer een voorbeeld. Je kan het hebben over hoeveel banken je in de stad moet hebben en op welke plekken. Dan heb je het over het voorzieningenniveau in de stad. Maar je kan het ook hebben over hoe vaak zo'n bank geschilderd moet worden en hoe hij eruit moet zien. Dan heb je het over de verzorging van dat niveau in de stad. Dat alles hebben we met die bewoners ook besproken naar aanleiding van de trends die je in het onderstaande plaatje ziet. Als je ziet dat dit het perspectief is, moet het toekomstbestendig zijn, zodat je de volgende keuzes die je wil maken langs die lijn kan voortzetten. Dat doe je dus door naar een aantal trends te kijken. Vergrijzing en technologische ontwikkelingen en sharing en participatie, dat zijn allemaal trends die daarop van invloed zijn. Het gesprek met de stad.

De heer **Oostenrijk** Ik heb een vraag. Is het de bedoeling dat u eerst de presentatie afmaakt en dat we dan vragen kunnen stellen?

De heer **Booij** U mag van mij tussendoor ook vragen stellen; zeker toelichtende vragen.

De **gespreksleider** Het zijn 9 sheets, we hebben er nu 2 gehad en we zijn inmiddels wel 7, 8 minuten bezig.

De heer **Booij** Is dat echt zo? Dan ga ik even snelheid maken, dan praat ik echt veel te veel. Bewonersbijeenkomsten. We hebben drie bewonersbijeenkomsten georganiseerd. Daar zijn zo'n 30 mensen bij geweest. Dat hebben we vanuit Agenda voor de Stad georganiseerd. Daarnaast zijn er enquêtes gehouden. De oude bezuinigingskeus enquête is van stal gehaald, maar ook is er een nieuwe enquête onder het stadspanel gehouden. We zijn nog in gesprek met een heel groot aantal bedrijven die in ons netwerk zitten. We hebben zo'n 100 bedrijven aangeschreven; 20 bedrijven hebben richting ons gereageerd met de opmerking: kom eens doorpraten bij ons, want we hebben wel ideeën daarover. Tot slot hebben wij ook met onze maatschappelijke partners gesproken. Dan moet u denken aan onderwijsinstellingen op directieniveau, de VVV, de Dordtse ondernemersvereniging, HVC, de grote woningbouwcorporaties, MEE en De Twern om te kijken hoe het nou gaat. Dat is wat we tot nog toe allemaal hebben georganiseerd. Ten aanzien van asset management hebben we ook verbinding gezocht met Rotterdam, want Rotterdam is een voorop lopende gemeente op dit onderwerp. De belangrijkste oogst en de rode draad die in die gesprekken aanwezig was. Het verschilt eigenlijk niet eens zo veel waar je dat gesprek voert: of je dat nou met bedrijven voert of met maatschappelijke partners of met bewoners. De rode draad komt eigenlijk overal hetzelfde naar voren. Het belang van de openbare ruimte vindt iedereen enorm groot. Ik weet dat het ook hier speelt, in het verleden. Dat erkent iedereen. Wat er wel aan de

hand is: de huidige kwaliteit die we buiten op straat zien wordt als minimale kwaliteit beleefd. Die twee plaatjes die er onder staan, laten dat zien. Gemiddeld genomen, op de binnenstad na, hebben wij het linker plaatje als kwaliteit in de stad. De bewoners beleven dat in ieder geval als het rechterplaatje. Dus objectief gemeten ligt er links, maar de belevingswaarde is het rechterplaatje. Dat is iets wat er uitkomt. Kansrijk is alles wat te maken heeft innovaties op beheer en differentiatie op kwaliteitsniveau. Alle partijen die we gesproken hebben, zeggen: die technische ontwikkelingen en dat asset management, dat wordt de toekomst en dat gaat keuzes transparanter maken en effectiever beheer opleveren. Wat ook wel goed is, is dat bewoners en partijen bereid zijn om meer in het beheer van de stad te doen, maar daar hebben ze wel een aantal voorwaarden bij. Ze moeten er een direct belang bij hebben. Dat is wat ze aangeven, dus ze willen ook wel dat het voor henzelf iets oplevert. Iets wat voor ons wel een belangrijke conclusie was, is dat het contact met de gemeente best wel moeizaam tot stand komt. De twee rechter plaatjes laten daar wel wat oorzaken van zien. We zitten toch wel voor een deel verstopt achter de website. Informatie die over dit onderwerp gaat, is soms wat moeilijk te vinden. We hebben ook wat keuzes is het verleden gemaakt met het afschaffen van schouwrondes. Die werden slecht bezocht, maar mensen missen dat soort platforms nu wel. Dat blijkt uit de gesprekken die we met de partners voeren. Dit is eigenlijk mijn laatste plaatje. Wat zou het mooi zijn als het linker plaatje waar wordt. We hadden het net over een participatiesamenleving. Dat lijkt mij een ideaal beeld van de openbare ruimte die wordt gebruikt door bewoners, want daar is hij uiteindelijk voor. Dit is de inhoudelijke inleiding en hetgeen waar we op dit moment staan.

De heer **Oostenrijk** Uit het betoog blijkt dat er heel wat onderzocht is via allerlei kanalen om zicht te krijgen op wat mensen beweegt. Hoe moet ik deze zoektocht zien in het licht van het redelijk recent uitgebrachte rapport De Staat van de Dordtse Verharding, derde meting 2014? Dat is een periodieke meting van het OCD die ook een soort beleving aangeeft van hoe burgers aankijken tegen de kwaliteit van, in dit geval met name wegen, maar ook een stuk van de openbare ruimte. Daar zitten op allerlei criteria ook rapportcijfers. Staat dat helemaal los van uw activiteiten?

De heer **Booij** Nee, zeker niet. Ik heb hier de activiteiten die we ontplooiën voor Agenda voor de Stad vooral gepresenteerd, maar het is zo dat we bezig zijn met een participatiebestek waarin enquêtes in Wielwijk en Krispijn worden gehouden die we betrekken in dit gebied. De hogescholen hebben voor dit onderzoek ook enquêtes gehouden. Die resultaten betrekken we ook bij deze zoektocht. Dus het staat zeker niet los van elkaar; er is verbinding op die onderwerpen. Vanavond is de term place making al een keer gevallen; daar is verbinding mee. De koppeling naar smart cities wordt gemaakt in deze zoektocht. Dit onderwerp staat niet op zich. Het is eigenlijk een soort overall kapstok die met heel veel onderwerpen te maken heeft.

De heer **Karapinar** Ik had meer een toelichtende vraag over die bewonersavonden. U heeft er drie georganiseerd, er waren 30 bewoners. Ik vind dat aan de lage kant, sowieso, maar zijn die bewoners gericht uitgenodigd, of zijn dat mensen die gewoon op zo'n oproep zijn afgekomen?

De heer **Booij** Daar kan ik ook duidelijk over zijn. We hebben twee keer gewoon via allerlei publicaties in de krant dingen gedaan. We hebben alles geFacebookt, getwitterd en dat soort dingen gedaan. We hebben zelfs, omdat de opkomst laag was, dat ben ik gewoon met u eens, het waren kwalitatief goede gesprekken, maar wel met weinig mensen, ook bewonersverenigingen aangeschreven. Dus er is vrij uitvoerig uitgenodigd op dit punt. Wat wel blijkt, is dat als je over zo'n algemeen onderwerp praat, het moeilijk is om een groep mensen aan tafel te krijgen.

De heer **Karapinar** In welke wijken? Waar zijn die bijeenkomsten gehouden?

De heer **Booij** Ze zijn in het centrum geweest, in Oost en in West, per rayon georganiseerd. Stadsbreed dus.

De heer **Vroon** Is het misschien dan een idee om het kleiner te ontwikkelen? Dus echt specifiek voor de wijk? Wat meneer Karapinar zei, op wijkniveau, dat er kleinere regio's worden gemaakt?

De heer **Booij** Als je verder wilt met dit soort trajecten en netwerken daarin op wil bouwen, dan zou je het kleiner moeten opzetten dan wat we nu gedaan hebben. Dit is denk ik zeer goed voor een eerste beeld. De combinatie van gesprekken met bewoners live op straat, maar ook de enquêtes die daarin ondersteunen. Daar is trouwens wel een heel hoge respons op gekomen, op de stadspanel enquête.

De heer **Nederhof** Kijk, er wordt gevraagd: bespaar 500.000 euro. Dat is het kader waar het vanuit de gemeenteraad moet komen. Wat vindt u belangrijk? Nou, die eerste vier punten, ja, ik denk dat iedereen dat belangrijk vindt. Toepassen van innovaties, verminderen van regels. Alleen dat punt 5, dat is natuurlijk wat altijd om de hoek komt. Ook dat de huidige kwaliteit als een minimale kwaliteit beleefd wordt. Dus daar zitje dan toch wel klem, want je kan eigenlijk met dat beeldkwaliteitsplan voor groen en onderhoud niet lager. We hebben toen eens een paar jaar geleden, toen hebben jullie ook eens een presentatie gehouden over niveau en hoeveel keer maaien en hoeveel keer dat en zus en zo. Hoe zou je hier dan nog op moeten besparen terwijl de inwoners al een minimale kwaliteit beleven?

De **gespreksleider** U was uw tijd een beetje vooruit, want we waren nog vragen aan het stellen over de presentatie. Dit was een volgende sheet en die is nog niet aan de orde geweest. Het ging even over het technische deel van de presentatie tot nu toe. Daar zijn alle vragen nu van beantwoord? Dan komen we inderdaad bij de sheet van de kaders vanuit de gemeenteraad. Dat is een vraag waar met name de wethouder ook om gevraagd heeft. Daarover maakte de heer Nederhof een opmerking, de eerste vier zal geen punt zijn. Toen hoorde ik toch 'nou, daar heb ik nog wel wat over te zeggen'. Misschien is het goed dat ik daar toch eerst even op inzoom. Wie wil er over die opmerking wat meer zeggen?

Mevrouw **De Smoker** Misschien is het mogelijk, meneer Booij, om die sheet even terug te zetten, met de kaders vanuit de gemeenteraad. Volgens mij hebben we die nog niet zo bewust met elkaar, tenminste inhoudelijk, bevestigd. Ik ben het met de heer Nederhof eens, hoor, als het gaat over toepassen van innovaties. Dat moetje altijd doen. Maar ik zag ook in diezelfde presentatie: dat kan ook wel eens mislukken. Dat gaf u aan. Op zich vinden wij dat helemaal niet erg, alleen: benoem dat. Geef gewoon aan: we gaan vernieuwen, daar zit een risico in en als het niet lukt, dan horen wij dat ook, maar dan weten we in ieder geval dat we wat uitprobeerde hebben met elkaar. Als je nou kijkt naar asset management, daar zijn wij wat huiverig voor. Ik heb vandaag even vlug met mijn collega overlegd en die zei, kijk eens naar een pas geleverd kozijn. Hij zei: dat vinden wij allebei dat dat strak geleverd is, maar we zien geen van tweeën dat er houtrot onder zit. Dat is wel een gevaar als je asset management toe gaat passen. Als je het in termen van wegen hebt: je vervangt even het toplaagje, maar je weet datje er na drie jaar weer voor staat. Voor het zicht is het mooi. Voor je portemonnee is het even fijn, maar of je op de lange termijn hier goed mee uitkomt, dat betwijfelen wij.

De heer **Breedveld** Dat zou een terechte zorg kunnen zijn, maar daar zijn landelijke normen voor die door onder andere het Nederlands Normalisatie instituut worden gemaakt. Over wegenonderhoud, conditiemetingen, gebouwen, hoe je schilderwerk kunt beoordelen. In het verlengde daarvan was mijn vraag voor de wethouder of misschien wel voor de spreker of jullie ook van die normen gebruikmaken zodat je een objectieve meting kunt doen als het om prestatie onderhoud gaat. En of jullie bijvoorbeeld ook

ervaringen uitwisselen met andere gemeentes en daar ook een benchmark mee doen op dat gebied.

Mevrouw **De Smoker** Inmiddels weet ik dat wij hier in Dordrecht altijd met de CROW-normen werken. Sterker nog, we zijn er nu al in het kader van het wegbeheer mee aan het experimenteren. Risicogestuurd wegbeheer door de gemeente Dordrecht, wordt het genoemd. We hebben al een asset binnen de gemeente Dordrecht. Ik geef gewoon aan dat we wat dat betreft best wel huiverig zijn, omdat je natuurlijk ook aansprakelijk gesteld kan worden voor schades die er dan toch komen. Dat is natuurlijk onze eerste verantwoordelijkheid als het gaat rondom weg en je wilt daar geen gebreken aan hebben.

Wethouder **Reynvaan** Ik denk dat er toch een niet helemaal juist beeld over asset management bestaat op dit moment. Het is juist niet de bedoeling dat je een soort camoufleracties gaat plegen, maar dat je heel transparant de keuzes maakt wat je gaat doen. Ik stel voor, want asset management is nogal wat, dat we daar eens een andere keer met elkaar over spreken, om de invulling te geven. Want u moet hem echt niet zo uitleggen zoals u hem zojuist heeft weergegeven.

Mevrouw **De Smoker** Dat zou heel mooi zijn, als u dat zegt dat dat niet zo is. Dan zijn wij best wel belangstellend, zeg maar, naar het onderhoudsprogramma wat dan wordt opgesteld. Want al met al, meneer Nederhof gaf het ook al aan zojuist: we doen dit wel om uiteindelijk vijf ton ergens uit te halen.

Mevrouw **Van den Bergh** Over het asset management. Dat is al afgesproken dat het een keer hier in de commissie komt. Vorige keer is dat ter sprake geweest.

Mevrouw **De Smoker** Minder regels, die er ook nog staat: altijd voor. Ik denk dat er niemand aan tafel is die hier tegen zal zijn. Wat bij ons wel een beetje wringt is die vierde. De diversiteit die we dan proberen te zoeken tussen de zelfwerkzaamheid van bewoners en/of cofinanciering. Ik herinner me nog een discussie snippergroen die wij een paar maanden geleden met elkaar gevoerd hebben in de raad. Dat vind ik dan niet het mooiste voorbeeld wat wij aan zelfwerkzaamheid van mensen vragen. 'U mag het onderhouden, maar we vragen ook nog zoveel geld'. Dat is dan een cofinanciering op een andere manier dan hopelijk bedoeld wordt. Inderdaad, de laatste, het aanpassen van de huidige kwaliteit. Als er nu al uitkomt dat bewoners de huidige kwaliteit als minimale kwaliteit ervaren; ik voeg daar vanuit mezelf aan toe, we zijn altijd voor toekomstbestendige wijken. Dus de kwaliteit in feite van je openbare ruimte, van je wegen, van je stoepen moet goed zijn. Dan moeten er echt hele goede plannen komen, willen wij daar zeggen dat we dat zien zitten. Daar ben ik best wel benieuwd naar, waar u dan aan denkt.

De **gespreksleider** Dat is één fractie. Er zijn meerdere fracties die misschien kaders willen meegeven. Meneer Oostenrijk.

De heer **Oostenrijk** In dit geval sluit ik toch even aan bij mevrouw De Smoker. Ik heb net al het rapport van het OCD gememoreerd. Verwonderlijkerwijs zijn die rapportcijfers vrij gunstig, dus dan word je bijna op het verkeerde been gezet over hoe men denkt, qua beleving, over de kwaliteit van het wegenbestand. Dus ik zou ook willen vragen om dit rapport dan ook bij die komende discussie te betrekken, want dan krijg je ook een soort van vergelijking: wat vinden we van technische kwaliteit en hoe beleeft de burger dat? Dat rapport is vrij uitvoerig. Ik heb het bladergewijs kunnen inzien, maar mij verwonderden, ook soms raar, de rapportcijfers.

Mevrouw **De Smoker** Bent u dan bereid, meneer Oostenrijk, om genoeg te nemen met een iets minder rapportcijfer?

De heer **Oostenrijk** Dan ga je discussiëren wat dan minder is en over welke situaties. Maar dan ga je focussen op de inhoud en dat vind ik prima.

Wethouder **Reynvaan** Wij bedoelen deze discussie ook over het openbaar groen, dus de directe woonomgeving van mensen. Dan zou je kunnen denken aan of we de planten moeten vervangen door gras omdat dat minder onderhoud gaat kosten. In dat soort zaken moet u denken aan kwaliteit van de open ruimte. Dat is wat anders dan onze wegeaanpak.

De heer **Oostenrijk** Maar de rapportage van OCD heeft een breder aandachtsvlak. Daar zitten wegen in, maar ook de plantsoenen et cetera.

De **gespreksleider** Meneer Veldman, heeft u ideeën? Mevrouw Van den Bergh daarna.

De heer **Veldman** Aan ideeën geen gebrek. Maar de vraag die bij mij wel een beetje naar boven borrelt, die vijf ton: zijn er nu concrete ideeën waar we bij wijze van spreken op kunnen kauwen? Het komt op mij nu een beetje over van: heeft de commissie ook nog ideeën? Ik heb er best wel een paar, maar ik denk niet dat mijn ideeën tot vijf ton reiken. Ik probeer ook even scherp te krijgen wat nu de focus is van onze discussie in de komende 10 minuten. De politieke vraag van mij aan de wethouder is wel een beetje: gaat u dit fixen?

De **gespreksleider** De vraag is eigenlijk 'waar kan nog op gekauwd worden?'

Wethouder **Reynvaan** Dat is nou juist waarvoor ik bij u wil komen. Voordat wij met concrete zaken gaan komen, wil ik van u weten wat u ervan vindt. Wilt u dat de regels vereenvoudigd worden of niet? Als u daar ja op zegt, dan gaan we daar mee verder. Dat we vijf ton moeten bezuinigen, dat weten we. Die gaan we ook vinden. Alleen, ik wil met u overleggen waar we die in kunnen gaan vinden. Gaan we de kwaliteit verminderen of gaan we de kwaliteit niet verminderen? Gaan we naar zelfwerkzaamheid of gaan we dat niet doen? Die discussie wil ik graag later concreter voeren, maar ik zou graag van u willen horen waar u aan denkt waar we die zoekrichting in mogen gaan vinden.

De heer **Seme** Mag ik daar op reageren? Is het dan niet verstandig om te kijken naar: wat voor taken zijn er nou voor ons weggelegd en wat gaat het allemaal kosten, zodat het wat concreter wordt, en daaruit dat wij aan kunnen geven: dat kunnen we laten vallen en dat moeten we zeker niet laten vallen. Ik weet nog, vier jaar terug was meneer Booi hier ook bijvoorbeeld, met theehuizen in de parken en zo. Ik heb het ook met meneer Booi er weieens over gehad: als wij nou in die parken mooie kiosks zouden neerzetten waar iets, geen alcohol, genuttigd kan worden, maar andere dingen, zodat het daar wat vrolijker wordt en ook met die kosten ...

De **gespreksleider** Met alle respect, maar dan zitje alweer in een fase verder. Dat is een vorm van uitwerking en dat is nou net niet de bedoeling. Het gaat er juist om of we nu de richting op willen van kwaliteitsvermindering, minder materiaal, slechter materiaal enzovoorts, in die richting willen denken. Maar ik ga nu eerst naar mevrouw Van den Bergh.

Mevrouw **Van den Bergh** De wethouder vroeg om input wat betreft die punten. Ik kom hier zelf niet met allerlei ideeën. Wij vinden die zelfwerkzaamheid van de burger heel belangrijk. Daar wil je iets mee. Wij vinden dat dat veel beter georganiseerd moet worden en zelfs bewoners belonen. Zeker altijd zoeken naar cofinanciering. Zo mogelijk, waar de gemeente het niet zelf hoeft te doen, moet ze dat ook helemaal niet doen. Dat is ook al het beleid. Wij zouden zeggen: pak dat nou eens steviger beet en werk dat nou eens goed uit, want het komt iedere keer weer terug. In ieder geval bij ieder onderwerp

wat wij vanavond hebben besproken is iedere keer de zelfinitiatieven, de zelfwerkzaamheid en de klacht dat wij dat via de mond allemaal belijden dat wij dat belangrijk vinden, maar er blijkt iedere keer, als je met initiatieven praat, dat zij allerlei belemmeringen krijgen. Dat er onduidelijkheid is in de afspraken. Dat ze niet weten waar ze aan toe zijn. Dan denk ik: ga dat nu eens goed uitwerken. De kwaliteit is uiteraard wel belangrijk, maar laat die mensen dat ook zelf een beetje aangeven. Ik vind dat zelf niet direct een topprioriteit. Ja, je moet niet door de bodem zakken, maar laat de mensen dat ook zelf aangeven. Vermindering van regelgeving, daar zijn wij helemaal voor. Dat moet fors ingezet worden. Innovatie, wat daar ook allemaal onder valt, maak daar gebruik van, wat er allemaal mogelijk is.

De **gespreksleider** Dank voor deze bijdrage. Meneer Nederhof heeft ook zijn ideeën?

De heer **Nederhof** Ik zit nog steeds met die kaders, uiteraard. Daar gaat het om. Stel nu datje echt focust op die eerste vier punten. Stel dat daar nu meer besparing uit komt? Want feitelijk is die vijfde wel een moeilijke om over te praten naar de Dordtse inwoners. Dan zou je misschien wat geld overhebben in het beheer. Want ik denk dat daar eerder meer geld bij moet dan dat er afgaat; zeker het groen. Wij ervaren toch allemaal, de plaatjes van meneer Booij zeggen het ook, dat het onderhoud gewoon mager is. Geef ons dan tools, net als een paar jaar geleden in die presentatie die we hebben gehad over hoeveel keer je dat deed en hoeveel groen en wat weg zou kunnen. Laat die alternatieven dan zien vanuit jullie ambtelijke organisatie. Nogmaals, als die eerste vier punten de besparing opbrengen of meer, hopelijk hebben we dan nog wat over voor beheerkwaliteit, dat dat uitgebreid kan worden.

De **gespreksleider** U denkt dat dat een reële optie zou kunnen zijn? Dan sluizen we de vraag door naar de wethouder.

De heer **Nederhof** Dat vraag ik aan de wethouder. Misschien is dat wel de grootste hap geld die we besparen.

De heer **Oostenrijk** Mag ik daar toch iets aan toevoegen? Ik zou het een gemiste kans vinden als we punt 5 laten liggen. Ik vind dat we met een open mind dit traject in moeten, onbevooroordeeld. Wat mij betreft moetje kunnen praten over kwaliteitsniveaus en dan komen we er al discussiërend wel achter waar we onder de door ons gedeelde grens vallen. Maar er niet over discussiëren lijkt me geen goede zaak.

De heer **Nederhof** Of het een goede zaak is of niet, dat heb ik niet gezegd. Het gaat erom dat wij niet weten wat nu de kwaliteit is, dus je moet een meetpunt hebben. De beleving, dat heb je gezien, maar wat is die kwaliteit?

De heer **Oostenrijk** Goed, laten we die discussie maar aangaan.

De heer **Nederhof** Dat heb ik net gezegd.

De heer **Karapinar** Ik ga niet over die vijf punten. Voor ons is de belangrijkste de bewonersbetrokkenheid en in samenhang daarmee ook minder regels. Want de ervaring is dat bewoners zich heel graag willen inzetten voor de buurt; ze willen verantwoordelijkheid nemen. Ze beginnen dan ook enthousiast, maar na een jaar blijven er maar drie over van de dertig. Als je vraagt waarom, wat de reden is, dan duurt alles te lang. Dan moet echt elke beslissing over vijf verschillende lagen en dan duurt het drie maanden voor een besluit valt en dan heb je vijf of tien bewoners die weggaan.

De heer **Nederhof** Op de Rijksstraatweg hebben we ook groen. Daar wonen geen bewoners. Daar moet de gemeente ook voor zorgen. Je kan niet zeggen: alleen rond de woonwijken.

De heer **Karapinar** Ik begrijp even uw punt niet. Wat heeft dat met de Rijkstraatweg te maken?

De heer **Nederhof** De Rijkstraatweg, daar is ook groen. Als dan mensen Dordrecht daar binnenkomen, is dat ook een aanfluiting als entree van de stad.

De heer **Karapinar** Wat wilt u daarmee zeggen?

De heer **Nederhof** Nou, dat daar het groen toch ook onderhouden moet worden. Daar kun je toch geen bewoners bij trekken? Want die zijn er niet.

De heer **Karapinar** De hele avond hoor ik u met de openbare ruimte alleen maar over groen praten. Dat is maar één element daarvan. Wijk- en buurtbeheer bestaat niet alleen maar over groenonderhoud. Je hebt ook recreatief onderhoud. Tegeltjes, paaltjes, lantaarns. Beheren van speeltuintjes. Als je dat kan overlaten aan de bewoners, dat kan heel veel besparen, maar dan moetje niet met 100 regels komen van: u moet hieraan voldoen, hieraan voldoen, hieraan voldoen. We hebben het aan het begin van de avond gehad over de klassieke wijze waarop de gemeente werkt. Als je dit soort dingen wilt, moetje echt alles omgooien binnen de organisatie zelf. De burger is de key en de ambtenaar moet het regelen; heel simpel. Dank u.

De heer **Vroon** Ik sluit aan bij wat meneer Karapinar zei over het feit dat burgerinitiatieven prioriteit heeft, bij punt 5. Zeker punt 1 tot 4 stellen wij inderdaad wel hoog en zeker de burgerinitiatieven vinden wij erg belangrijk.

De **gespreksleider** Mevrouw Reynvaan, wilt u reageren? Meneer Breedveld, wilt u nog?

De heer **Breedveld** Ik had eigenlijk ook een vraag gesteld. Die is volgens mij nog niet helemaal beantwoord. Of er ook benchmarking en best practice van andere gemeenten wordt onderzocht.

De **gespreksleider** Die vraag is blijven liggen inderdaad, maar ik denk dat we daar ook zo meteen mee afsluiten, want het is inmiddels 11 uur. Maar mevrouw Reynvaan wil ik in ieder geval het laatste woord zo geven.

Wethouder **Reynvaan** Wat ik gehoord heb, is dat naar alle punten gekeken kan worden. Dat u niet zegt: één van deze punten moet u uitsluiten bij uw verdere zoektocht. Daar kunnen wij mee door. Bepaalde onderdelen hebben wat meer aandacht gekregen dan andere; ook dat zullen wij mee nemen. Dat wij het anders moeten doen als we bewoners laten meedoen dan we voorheen hebben gedaan, dat is ook zo. Dat begrijp ik ook. Daar hebben we ook overigens al hele mooie voorbeelden van in de stad. Daar kunnen we op voortborduren. Dat we ook overleg hebben met andere steden is evident, want dat hebben wij altijd. Bijvoorbeeld asset management, daar is Rotterdam ver mee, maar die willen van ons weer leren voor wat betreft de wegen. Dus er is nog een grote zoektocht voor ons te gaan, begrijp ik. We zullen met meer concrete plannen te zijner tijd bij u terugkomen.

De **gespreksleider** U heeft het laatste woord, maar er is nog een laatste vraag en dan krijgt u toch weer het laatste woord.

De heer **Karapinar** Als ik de wethouder hoor, dan vindt zij bewonersbetrokkenheid wel belangrijk, in verhouding tot meneer Nederhof van BETER VOOR DORDT, die bewonersgesprekken helemaal niet.....?

De heer **Nederhof** Halloooo.....dat is uw conclusie. Houdt u nou maar bezig met burgerinitiatief.

De **gespreksleider** Mag ik afronden? Mevrouw Reynvaan, ik hoop dat u iets aan de inbreng heeft gehad. Misschien heeft u andere verwachtingen gehad, maar dat is ook een vorm van verwachtingsmanagement, zullen we dan maar zeggen. Misschien dat we er op een ander moment nog een keer op terug kunnen komen, maar ik weet zeker dat het college toch wel hard aan de slag mag gaan om de Agenda voor de Stad tot een goed einde te brengen. Daar wil ik hen ook heel veel sterkte mee wensen. Toch krijgt zij alsnog het laatste woord en daarna geef ik het woord aan de heer Nederhof om af te sluiten.

Wethouder **Reynvaan** Ik zou van deze gelegenheid ook graag gebruik maken om u allen uit te nodigen en uit te dagen, als u ideeën heeft of als u wilt aansluiten bij iets, om daar zeker melding van te maken. Jan Booij heeft u nu gezien, die kunt u treffen hier in huis, maar ook anderen van Stadsbeheer zijn altijd bereid om met u in gesprek te gaan.

7. RONDVRAAG

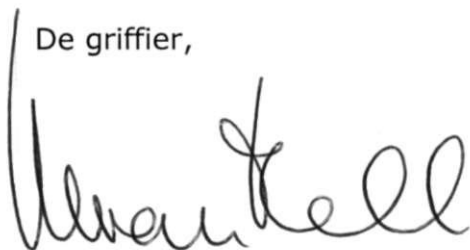
Geen.

8. SLUITING

De **voorzitter** Oké, we zijn gekomen aan het eind van deze avond. Ik wil in het bijzonder bedanken voor de presentatie van de heer Booij en de ambtelijke ondersteuning. Allemaal wel thuis.

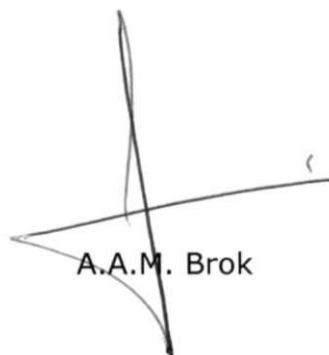
Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 12 mei 2015.

De griffier,

M. van Hall

De voorzitter,

A.A.M. Brok